

# KAMEETHARI ÑAANTSI JOSANKINATAKERI MARCOS

**Ikamantantakeri Juan oviinkaatananeri**  
(Mt. 3.1-12; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

**1** <sup>1</sup>Jiroka okanta opoñaantanakari  
Kameethari Ñaantsi ñaaventakotziriri  
Itomi Pava, paitachari Jesucristo.

<sup>2</sup>Pairani tzimatsi kamantantaneri ipaita  
Isaías. Josankinatakotakeri Pava  
iñaanatziiri Itomi, ikantziiri:

Notomí, ari notyaantake etyaarone  
inkamantakotemi,  
Iriitake oveysikanontemine.

<sup>3</sup>Incheraacheraaventapaakemi tsika te  
inampiitaro, inkantantapaake:  
Povameethataineri Avinkatharite  
tsika inkenapaake,  
Pinkempitakaantero itampatzikaitziro  
avotsi.

<sup>4</sup>Ari okantamaitaka, monkarataka  
iñaaventayeetakeri. Kinkithatake  
pairani Juan tsika te inampiitaro,  
iñaaventapaakero oviinkaataantsi,  
ikantantapaake: “Poviinkaatzimentyaari  
Avinkatharite, povashaantairo kaaripe-  
rori, aritake impeyakoyetaimiro pikaari-  
peroshirevetaka.” <sup>5</sup>Oshekira pokashita-  
keriri Juan, Judea-satziite ipoña  
Jerusalén-satziite. Ikamantakoyetapaa-  
kero ikaariperoshiretzi, irootake  
joviinkaayeetantakariri jiñaaki Jordán.  
<sup>6</sup>Iithaaretari Juan, jontyeetziro ivitzi  
camello. Jovathakitari meshinantsima-  
shi. Jañaantari jovayetari kentori,  
jimiretari iyaaki pitsi. <sup>7</sup>Jiroka ikantake

Juan ikinkithatzi: “Aatsikitake mapero-  
tzirori iñaapinkatharentsitzi, noñaapin-  
kathatzitataikari naaka. Te aritaajate  
inkempitakaantyaana iromperatane  
onkantya noiyotashitantyaariri  
no-zapato-ryeeri. <sup>8</sup>Iriitakera kempita-  
kaantyaarone iroviinkaatanatyeeerimi  
Tasorentsinkantsi. Naakamacheeni  
intaani noviinkaatanamatsitaro jiña.”

**Joviinkaata Jesús**  
(Mt. 3.13-17; Lc. 3.21-22)

<sup>9</sup>Ikanta ipokake Jesús ipoñaakaro  
nampitsiki Nazaret saikatsiri Galilea.  
Joviinkaatavakari Juan antaraaki jiña  
Jordán. <sup>10</sup>Iro intonkaantanakyaarimi  
Jesús, kempivaitaka ashitaryaanakityee-  
yaami inkite, iñaavakeri josaaviinkashita-  
paakari Tasorentsinkantsi inenapaake  
jenoki joshiyapaakari shiro. <sup>11</sup>Ikemaitatzi  
jenoki ikantaitanake:

Oshekira nokimoshireventakemi  
Notomi, eerokatake netakopero-  
tane.

**Inkaariperoshiretakaiterimi Jesús**  
(Mt. 4.1-11; Lc. 4.1-13)

<sup>12</sup>Ikantakaanakarira Jesús Tasorents-  
inkantsi, jatake tsika te inampiitaro. <sup>13</sup>Ari  
ikovavetakari Satanás inkaariperoshireta-  
kairimi. Tema osheki kitaite isaikake  
janta itzimayetzira koveenkari piratsi,  
okaratzi 40 kitaite. Iro ipokantapaakari  
maninkariite jampitakotakeri.

**Jetanakari jantayetziri Jesús**

(Mt. 4.12-17; Lc. 4.14-15)

<sup>14</sup>Ipoña ikenanake Jesús Galilea-ki inkamantantero Kameethari Ñaantsi ñaaventakotziriri tsika ikanta Pava ipinkathariventantai. Aritakera jashitakoitakeri Juan irirori. <sup>15</sup>Ikantanta-paake Jesús, ikamantantzi: “Monkarataka iriñeetantyaariri Pava impinkathariventantai, pinkempisantairo Kameethari Ñaantsi. Povashaantayetairo pikaaripero-shirevaitzi.”

**Jaantaitanakariri 4 shimaatzinkari**

(Mt. 4.18-22; Lc. 5.1-11)

<sup>16</sup>Okanta pashine kitaite ikenanake Jesús inkaarethapyaaki Galilea, iñaapaa-tziiri paitachari Simón itsipatakari irirentzi Andrés ikithataiyini. Tema shimaatzinkari inaiyini. <sup>17</sup>Ikantapaakeri: “Poyaatena, onkempitaiyaaro iroñaaka iriimi atziri noshimaatakagaiyaami.” <sup>18</sup>Aripaitera joyaatanakeri, jookanakero iithamento. <sup>19</sup>Iro jovaavetanaka kapicheeni, iñaapaatziri itomipayeeni Zebedeo paitachari Jacobo itsipatakari irirentzi Juan, isaikaiyini ipitoki jovaipatziro iithare. <sup>20</sup>Jaanakeri eejatzi. Eeni-ro isaikanake iriri itsipayetanaari iratzirite.

**Atziri jaakiri peyari**

(Lc. 4.31-37)

<sup>21</sup>Aritake areetaiyakani Jesús nampitsiki Capernaum. Okanta aparoni kitaite jimakoryaantaitari, jiyotaanta-paake japatotapiintaita. <sup>22</sup>Tera omaanta ishintsinka jiyotaantzira, janaanakeri iyotzinkariite, iniroite ipampoyaamin-thaitanakeri. <sup>23</sup>Ariya isaikakeri janta atziri jaakiri peyari, kaimanake irirori, <sup>24</sup>ikantzi: “Jesús, Nazaret-satzi, niyotzimi naaka, eerokatake itasorentsita Pava. Iro pipokantari jaka paperotaiyenani.” <sup>25</sup>Ikantanakeri Jesús: “iPimairete peyari!

iPiyaate!” <sup>26</sup>Ikaimanake shintsini atziri, jompetatakaavaitanakeri iveyarite, jookanakerira. <sup>27</sup>Ikantavakaanaka atziriite: “Piñaataiteri irika, ikitsirinkiri jovavisaakotziri jaakiri peyari.” Ipampoyaaperoitanakeri. <sup>28</sup>Ikemakoitanakeri thaankiini Jesús maaroni janta Galilea-ki.

**Jovashinchagairo Jesús iriyote Pedro**

(Mt. 8.14-15; Lc. 4.38-39)

<sup>29</sup>Ikanta ishitoivanaira Jesús japatota-piintaita, jaanakeri Juan ipoña Jacobo, ikenaiyanakeni ipankoki Simón, isaikitara eejatzi Andrés irirentzi Simón. <sup>30</sup>Iro jareetapaakityaani, ikantaitavakeri: “Okatsirinkavaitatzi iriyote Simón.” <sup>31</sup>Eekero ipithokashitaro, jakathavakotakero, jomisaikakero. Eshitana-ke okatsirinkavaiveta. Piriintanaka amenayetavakeneri ompaitya ompavake-riri.

**Jovashinchaayetziri Jesús mantsiyari**

(Mt. 8.16-17; Lc. 4.40-41)

<sup>32</sup>Okanta osheetyaanake, jamaitapaake-neri Jesús osheki mantsiyari, jamaitake-neri eejatzi osheki jaakiri peyari. <sup>33</sup>Ipiyotzimentaitapaakari pankotsiki. <sup>34</sup>Jovashinchaayetairi maaroni. Tera ishinete aparoni peyari iriñaavaite jovashinchaayetzirira ikaratzi jaakaye-tziri. Tema jiyotzi peyari irirori tsika ipaita Jesús.

**Jiyotaantzi Jesús maaroni Galilea-ki**

(Lc. 4.42-44)

<sup>35</sup>Okanta okitaitzimatake, ananenka-naka Jesús iñaañaatziri tsika te inampiitaro. <sup>36</sup>Ikanta Simón itsipatakari ikaratzi joyaataiyirini, ikokovatairi. <sup>37</sup>Ikanta iñaapairi, ikantapairi: “Iyotaanari, ikokovaitatziimi.” <sup>38</sup>Jakanakeri irirori ikantzi: “Thame aate, tera iro nompokantyaari nosaika jaka, ontzimatyte niyotaantayete eejatzi pashineki nampitsi.” <sup>39</sup>Ari

okantamaitaka, ithonka Jesús janiitakero Galilea, jiyotaantake maaroni nampitsi tsika japatotapiintaita, jovashinchaayetai osheki jaakayevetari peyari.

**Jovashinchaayetziri omatziri pathaarontsi**  
(Mt. 8.1-4; Lc. 5.12-16)

<sup>40</sup>Ipoña ipokake omatziri pathaarontsi, jotyeerovashitapaakari Jesús, ikantapaa-keri: “Pikovirika, ari onkantake povashin-chagaina.” <sup>41</sup>Jamenanakeri Jesús, jetakoshiretanakari. Jantantakari kapicheeni irako, ikantziri: “iNokovi, peshitakotai!” <sup>42</sup>Eshitakotanake ipathaa-vaivetaka. <sup>43</sup>Ikantavetavaari jiyaataira inampiki, <sup>44</sup>ikantziri: “Eerora pikamanta-kotana. Apatziro povanakero piyaatashi-teri omperatasorentsitaari, pimonkara-tairo ikantakaantakeri pairani Moisés-ni, paanake pinkitevathatantaiaaari, iroora iriyoheetantaityaari eshitakotaimi.” <sup>45</sup>Iro kantamaitacha pathaavaivetachari, ikamantantanake nampitsiki tsika okanta jeshitakotantaari. Iro kaari aritantanaa isaikanai Jesús nampitsiki. Jatake tsika te inampiitaro, ari isaikakeri. Arimaitaka ipokashitziriri osheki atziri.

**Jovashinchagairi Jesús kisoporokiri**  
(Mt. 9.1-8; Lc. 5.17-26)

**2** <sup>1</sup>Avisake tsika okaratzi kitaite, eejatzi ipiyaa Jesús nampitsiki Capernaum. Ikemayetavai atziriite, ikantaitzi: “Areetaa Jesús.” <sup>2</sup>Ipiyotzimen-tavaari eejatzi, te irantetapaakyaro pankotsi. Jiyotaayetapairi maaroni. <sup>3</sup>Tzimatsiya 4 atziri pokashitakeriri Jesús janatakotakeri kisoporokitatsiri. <sup>4</sup>Te onkante iriñeeri, jotzikaakeri atziriite piyotainchari. Ataitanake jenoki pankotsiki, joveyantakero ikatziyakara Jesús, jovaniiryaakotakeri mantsiyari. <sup>5</sup>Ikanta Jesús, jiyotakotavakeri iraventaa-shiretaneete, iñaanatavakari mantsiyari, ikantziri: “Notomí, ipeyakoitaimiro

pikaariperoshirevetaka.” <sup>6</sup>Kemavakeya iyotzinkariite, ikantashiretaiyanake irirori: <sup>7</sup>“Ithainkakeri Pava irika. Tema tekatsi kanterone imepyakotanero kaariperori, apaniro ikanta irirori Pava ipeyakotantziro.” <sup>8</sup>Iyotake Jesús ikinkishiretakari, ari josampitziri, ikantziri: “¿Opaitama pikinkishirevaita-shitantari? <sup>9</sup>¿Tema onkameethatzimotemi nonkanteri kisoporokiri: ‘Ipeyakoitaimiro piyaariperoshirenka?’ ¿Irooma pikovi nonkanteri: ‘Pinkatziye, paanairo ponoryaamento, piyaatai?’ <sup>10</sup>Iroñaaka piñeeri Itomi Atziri tzimatsi ishintsinka, ipeyakotziri kaariperoshireriite.” Ipithokashitanakari kisoporokiri, ikantanakeri: <sup>11</sup>“iPinkatziye! Paanairo ponoryaamento. Piyaatai.” <sup>12</sup>Katziyanaka mantsiyari, jaanairo jonoryaantavetari, shitovanake. Maaroni atziri iñaavakeri. Ipampoyaaminthatanakeri iñaayetakerira. Itharomentaventanakari Pava, ikantaye-tanake: “Omapero okameethatake iroka. Tera añaapiinte oshiyaarone.”

**Jaantanakariri Jesús paitachari Leví**  
(Mt. 9.9-13; Lc. 5.27-32)

<sup>13</sup>Ipoña japiitapairo Jesús jiyotaayeta-pairi atziri inkaarethapyaaiki. Ari ipiyotzi-mentaitavaari eejatzi. <sup>14</sup>Ikanta ithonkana-keri jiyotaantzi, avisanake. Irojatzii iñaantapaakariri itomi Alfeo paitachari Leví, isaiki irirori ikovakoyetziri kireeki isheninkapayeeni. Ikantapaakeri: “iPoyaatena!” Katziyanaka, joyaatana-keri. <sup>15</sup>Ipoña Leví irirori, jaanakeri Jesús irovakaiyaari ipankoki. Ari jiyaatzitakari eejatzi iriyotaane, ikempiyapaakari kovakoyetziriri isheninka kireeki, ipoña kaariperoshireriite. Osheki piyotaincha jovaiyani. <sup>16</sup>Ikanta Fariseo-payeeni itsipatakari iyotzinkariite, josampitakeri iriyotaane Jesús, ikantziri: “¿Opaitama ikempiyantariri iyotaimiri kaariperoshire-riite, ikempiyakari eejatzi kovakotziriri

isheninka?” <sup>17</sup>Ari jakanake Jesús, ikantanakeri: “Aririka irimantsiyate atziri ipokashitziri aaventantzinkari, iriima atziri kaari mantsiyatatsine tekatsi inkove irirori. Tera iro nopokajaantankari naaka nonkaimashireyetairi kameethashireriite, aña nopokashitaatziiri kaaripero-shireriite nonkaimashireyetairi.”

**Iñaaventziro Jesús itzitaita**

(Mt. 9.14-17; Lc. 5.33-39)

<sup>18</sup>Tzimatsira pokashitakeriri Jesús, josampitapaakeri ikantziri: “Itzitapiintakaro iriyotaane Juan irovarite, ari ikempitari iriyotaane Fariseo-payeeni. ¿Opaitama kaari itzitantaro piyotaane eeroka?” <sup>19</sup>Jakanakeri Jesús, ikantziri: “Aririka inkempiyeetyaari aavakaachari, ¿Arima irovashireneentaitakya? Kempitaka eero, aña kimoshirera inkantaitya irovaitya. <sup>20</sup>Irooma apaata, aririka iragaitakeri iimentaitari, aripaitera intziventavaitaityaari. <sup>21</sup>Aparoni paisatori ikithaaitari, aririkami irovapatankaitantaaaro ovakeramairi osape, arira osaperyaapero-tanake ampithatanakyaarika ovakera-mairi. <sup>22</sup>Iroora aritatsi irovayeetero ovakerari imireyeteri, ovakerariki meshinantsinaki. Irooma irovanashiitakyaaro paisatonakiki, ari osanaryaakotanake, apiteroite apaatashivaitakya.”

**Iñaaventziro Jesús kitaite**

**jimakoryaantaitari**

(Mt. 12.1-8; Lc. 6.1-5)

<sup>23</sup>Okanta aparoni kitaite imakoryaantaitari, ikenanake Jesús pankirentsima-shiki. Ari javiikitanakeri iriyotaane okithoki pankirentsi. <sup>24</sup>Te onimoteri Fariseo-payeeni, josampitakeri Jesús, ikantanakeri: “¿Opaitama javiikitanarori piyotaane? ¿Tema iriyote te oshinetaantsite kitaiteriki jimakoryaantaitari?”

<sup>25</sup>Jakanake Jesús ikantzi: “¿Tema

piñaanatakoteri ikantakota David-ni itsipayetakari ikarataiyini aantavetakariri itashe? <sup>26</sup>Ikyaaake tasorensipankoki ijevavetari Abiatar-ni, jovakaro tasorentsianta, ipakeri eejatzi itsipayetakari. Tera oshinetaantsiveta, intaani jovapiintavetaro Omperatasorensitaari.”

<sup>27</sup>Eekero ikantanakitzi Jesús: “Tema iriira atziriite kantakaantakerori jovetsikantaitakarori kitaite jimakoryaantaitari. Tera iro kitaite jimakoryaantaitari kantakaan-terone jovetsikayeetantakariri atziriite.

<sup>28</sup>Irika Itomi Atziri ipinkathariperotzi irirori, janayiro iroka kitaite.”

**Atziri kisovakori**

(Mt. 12.9-14; Lc. 6.6-11)

**3** <sup>1</sup>Ipoña ikyaapai eejatzi Jesús japatotapiintaita. Ari isaikake atziri kisovakori. <sup>2</sup>Ikovaitatziira iriñeeteri irovashinchaayetairi mantsiyari kitaite jimakoryaantaitari. Aamaane jovaitakeri, onantyaari inkantakoiteri. <sup>3</sup>Ipoña Jesús ikaimakeri mantsiyari, ikantziri: “Pimpoke, posatekya niyanki.” <sup>4</sup>Josampitakeri piyotzimentakariri: “¿Otzimikama shinetaantsitsiri anteri kitaite jimakoryaantaitari? ¿Tema arite aneshinonkatante, irooma aritatsi avamaante? ¿Tema aritzi antero kameethari, irooma aritatsi ankaaripero-vaita?” Tekatsira akatsine. <sup>5</sup>Ipampoyaanakeri Jesús piyotzimentakariri, ovatsimashiretanakeri jiñaayetakerira te irineshinonkayetante, ikantanakeri mantsiyari: “¡Pinthaaryaavakotai!” Matanaka, akotsitanai kameetha atziri. <sup>6</sup>Ikanta Fariseo-payeeni, jatake ikinkithavaitakairi aapatziyariri Herodes iramene tsika inkantero irovamaakaantantyaariri Jesús.

**Ipiyotaita inkaarethapyaaki**

<sup>7</sup>Ipoña ishitovanai Jesús, ikenanai inkaarethapyaaki itsipatanaari iriyotaane.

Joyaareki jovanakeri Galilea-satzi, Judea-satzi, <sup>8</sup>Jerusalén-satzi, Idumea-satzi, maaroni nampiyetarori intatsikero antaraaki jiña Jordán. Ikemakotakeri eejatzi Tiro-satzi, Sidón-satzi, ikantaitzi: “Osheki itasonkaventantake Jesús, jantake osheki kaari iñaapiintaitzi.” Pokaiyana-keni iriroriite iriñeeri. <sup>9</sup>Irootake Jesús ikantantanakariri iriyotaane irameneneri pitotsi, eero janavyeetantari. <sup>10</sup>Jimatakero Jesús, jovashinchaayetake osheki. Otatsin-kapirinitavakaaka mantsiyari ikovira irantantavakyaari kapicheeni irako. <sup>11</sup>Ipokayetzira jaakayetziri peyari, jotyeerovashitari Jesús, ikaimimaita shintsini, ikantzi: “iEroka Itomi Pava, niyotzimi naaka!” <sup>12</sup>Onkantya eero jiyotzitantaitari Jesús, ikisathayetakeri.

**Jiyoshiitake Jesús 12 Irotyaantajanoriite**  
(Mt. 10.1-4; Lc. 6.12-16)

<sup>13</sup>Ipoña itonkaanake Jesús otzishiki. Arira ikaimakaantapaakeri ikaratzi ookimotakariri. Jataiyakeni ikaratzi ikaimakaantakeri. <sup>14</sup>Aripaitera jiyoshii-take 12 intsipatapiintyaari, iriitake irotyaanteri inkinkithatakantayete. <sup>15</sup>Ipasavyaakari irovashinchaayetairi irirori mantsiyari, ikaratzi jaakayetziri peyari. <sup>16</sup>Jirika ikaratzi jiyoshiitakeri: Simón, ipaitakeri Pedro. <sup>17</sup>Ipoñaapaaka Jacobo itomi Zebedeo itsipataakeri Juan, irijatzi irirentzi Jacobo. Ipaitakeri “Boanerges,” (akantziri añaaneki aaka: “Otomi ookatharontsi.”) <sup>18</sup>Ipoñaapaaka eejatzi Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Jacobo itomi Alfeo, Tadeo, eejatzi Simón ipaitakeri “Kisakotantaneri,” <sup>19</sup>ipoñaapaaka Judas Iscariote, tsika intzime pithokashityaarine.

**Kishimatziriri Tasorentsinkantsi**  
(Mt. 12.22-32; Lc. 11.14-23)

<sup>20</sup>Ipoña ipokaiyeeni Jesús pankotsiki. Ari ipiyotzimentavaari osheki atzirite, te

onkante iriyaatapainte irovaiya Jesús. <sup>21</sup>Tzimatsi kantayetaintsiri: “Shinkiven-taka Jesús.” Iro ipokantavetakari ishenin-kathoriite, iraanairimi. <sup>22</sup>Areetaiyapaa-kani eejatzi iyotzinkariite ipoñaayetaka Jerusalén, ikantapaake irirori: “Irika atziri jovashinchaatziiri ashitariri peyari paitachari ‘Beelzebú,’ irootake jovashinchaayetantariri ikaratzi jaakayetziri peyari.” <sup>23</sup>Ikanta ikemakera Jesús, japatotaiyakerini, joshiyakaaventatziiniri okaratzi ikantayetakeriri, ikantziri: “¿Tzimatsima peyari kaminaavakaachari eero jaakantanta? <sup>24</sup>Aririka irantamintha-tavakaiya atziri tsika ipinkathariventatziiri aparoniki nampitsi, jiñiirio jovapintaavaka. <sup>25</sup>Aririka irantaminthatavakaiya eejatzi atziri isaikavankotavakaiyani, ari iriñaakero irovapintaavakaiya. <sup>26</sup>Ari ikantari eejatzi peyari aririka irantaminthatavakaiyaami, ari irovapintaavakaakya, eero iñiirio ishintsite, ari inthonkyaari. <sup>27</sup>Aparoni atziri ñaaperotachari kameetha, tekatsira materine inkyaaashiteri ipankoki irayiteri jashiyetari irirori. Irooma aririka iroosoitakeri, aritake irimaitakeri. <sup>28</sup>Pinkeme nonkante: kantatsi impeyakotairi Pava inkarate kaariperoshirevaitatsine, onkantavetakya inkantzimavavetakyaaari. <sup>29</sup>Iriima inkarate kantzimavaitakerine Tasorentsinkantsi, irashira irovaatyero, eerova ipeyakoitairi.” <sup>30</sup>Iroora ikantantakari Jesús, tema ikantayeetatziri: “Kamaari inatzi.”

**Iriniro Jesús ipoña irirentzipayeeni**  
(Mt. 12.46-50; Lc. 8.19-21)

<sup>31</sup>Ariya areetapaakari iriniro Jesús otsipatakari irirentzipayeeni, okaima-kaantapaakeri, okatziyapaaka jakakiroki. <sup>32</sup>Ikantavetakari ikaratzi apatoventakariri: “Ari opokiri piniro otsipatakari pirentzipayeeni, okovi oñeemi.” <sup>33</sup>Ikantana-ke Jesús: “¿Niinkama pikinkishiretai-

yarini eeroka iro nonirontari, iri nirentzi-tari?” <sup>34</sup>Ari jamenayetankeri apatoven-takariri, ikantzi: “Irikaite, iriiyetakera nokempitakaantaari nirentzi, irijatzi nokempitakaantaari noniro. <sup>35</sup>Ikaratzi antanairori ikovayetziri Pava, iriitakera nirentzitari, irojatzi notsirontaari, irojatzi nonirontari.”

**Joshiyakaaventziri Jesús pankivairentzi**  
(Mt. 13.1-23; Lc. 8.4-15)

**4** <sup>1</sup>Ipoña ipiyanaa eejatzi Jesús inkaarethapyaaiki, jiyotaantapai. Ipiyotzimentaitavaari. Otetanaka pitotsiki, saikakotake niyankyaaki kapicheeni, katziyeeyakani atzirite othapyaaiki ikempisantziri. <sup>2</sup>Maaroni jiyotaayetziriri, joshiyakaaventatziiniri, ikantzi: <sup>3</sup>“Tzimatsi aparoni pankivairentzi, jatatsiri impankite. <sup>4</sup>Ikanta jookakita-kero ivankire, tzimatsi ookakitapainchari avotsiki. Ipoña ipokaiyapaakeni tsumeri, jovapaakaro. <sup>5</sup>Tzimatsi pashine ookakita-painchari tsika omapiporokitzi te ontzimaperote kipatsi. Thaankiperoini oshookavetanaka. Tera ontontapathape-rotatyte kipatsi, <sup>6</sup>sampishitanake pankirentsi jooryaapaakera ooryaa. Tema te onkyaaperote oparitha inthomointa. <sup>7</sup>Tzimatsiya pashine ookakitapainchari okitocheemashitzi, anaanakero iroori oshookanake. Te onkithokite. <sup>8</sup>Tzimatsiya pashine ookakitapainchari okameethavanetzi kipatsi, saankana oshookapaake, kithokitanake maaroni. Tzimayetai okitho aparopayeeni okaratzi shookaintsiri. Aparoni shookapaintsiri, eepiyokiini okithokitanake, pashine osheki piyokineentanaintsiri, pashine oshekiperotanaintsiri okitho.” <sup>9</sup>Eekero ikantanakitzi Jesús: “Kovatsiri inkemathatero, irovayempitaya inkempisante.”

<sup>10</sup>Aritake jataiyeeni maaroni atziri, intaani isaikake Jesús itsipayetakari oyaayetapiintakeriri, ipoña 12 iriyotaane. Ari josampitaiyakeri Jesús, ikantziri:

“¿Tsikama okantakotaka okaratzi poshiyakaaventakeri inkaaranki?”

<sup>11</sup>Jakanakeri Jesús, ikantzi: “Iroñaakara nonkamantemiro kaari piyovetaiyani, aritake piyotairo tsika ikanta Pava ipinkathariventantzi. Iriima pashinepayeeni, eero nokamantzitari irirori, intaani noshiyakaaventayeteneri, <sup>12</sup>ari onkantya eero iñaantaro ikemayevetari. Onkanta-vetakya inkempisante, eero ikemathatziro, ari onkantya eero ipashineshirentaata, tema eero ipeyakoitari irirori.”

<sup>13</sup>Ipoña Jesús josampitziri, ikantziri: “¿Tema piyotavakero noshiyakaaventakeri? Aririka noshiyakaaventakemiro pashine, ¿tsikaty pinkantya piyotantyarori? <sup>14</sup>Tema irika atziri ookakitakerori ivankire, iriira oshiyakaaventacha kamantanzirori iñaane Pava. <sup>15</sup>Tzimatsi kemavetarori ñaantsi, ipokapaake Satanás, imaisantakaapaakeri. Iriiyetakeri oshiyakaaventziri ookakitapainchari avotsiki. <sup>16</sup>Tzimatsi kemavetarori ñaantsi, ikempisantaveta thaankiini. Joshiyakove-takaro ookakitapainchari omapiporokitzi, oshookavetanaka thaankiini. <sup>17</sup>Tera iriyotakoperotatyeteo ñaantsi, te inkisashityaaro ikemaantsiventanakaro ikempisantanaïro ñaantsi, jovashaantanakero. Joshiyakarora pankirentsi sampishitanaintsiri, tera onkyaaperotatyte oparitha inthomointa kipatsiki. <sup>18</sup>Tzimatsi pashine kemavetarori ñaantsi, oshiyakaaventakeri ookakitapainchari kitocheemashiki.

<sup>19</sup>Okantakaantziro jamatavivaita apaniro, ikinkishiryaaakotaro irashaarantya, iro ikovaperotake ontzimimotairi maaroni. Anaanakero ñaantsi ikemavetavakari,

\* 4.8: Kantakotajaantachari jaka “okaratzi shookapaintsiri,” aamaaka okaratzi 30 okithoki, pashine okaratzi 60 okithoki, pashine okaratzi 100 okithoki.

joshiyakaro pankirentsi kaari kithotatsine. <sup>20</sup>Tzimatsiya kemavakerori ñaantsi, oshiyakaaventakeri ookakitapainchari okameethavanetzi kipatsi. Ikempisantanai, joshiyakotakaro aparoni shookapain-tsiri, tzimanaintsiri eepiyokiini okithokitanake, pashine osheki piyokineentanaintsiri, pashine oshekiperotanaintsiri okitho.”\*

**Onkoñaatakoyetai omanakoyevetainchari**  
(Lc. 8.16-18)

<sup>21</sup>Ipoña ikantake eejatzi: “Ankoverika ootyaari ootamento, ¿arima antatakotakeri kovitzinaki? ¿Avakotzirima otapinaki? Tera. Aña iro akovi onkoñeetye maaroni inkene amenavaite. <sup>22</sup>Ari onkantyaari eejatzi, ontzimatyete onkoñaatakoyetai omanakoyevetainchari, ooñaarontairo kaari ikemathaveeta pairani. <sup>23</sup>Kovirori inkemathatairo, inkempisante.” <sup>24</sup>Ikantanakeri eejatzi: “Paamaiyaarora okaratzi pikemakeri. Otzimikari pantzimotantane, jimapero-yeetaimikari apaata eeroka.” <sup>25</sup>Tsika-rika itzimi otzimimotakeri, ari ontzimimotzii-tairi. Iriima kaari otzimimotzi, eekerora iriyaatatye iriñeero eero ontzimimopero-yetairi.”\*

**Joshiyakaaventziro Jesús**  
**oshooki pankirentsi**

<sup>26</sup>Ipoña ikantanake eejatzi Jesús: “Tzimatsira oshiyari ipinkathariventantai Pava. Oshiyatyaarira aparoni shirampari pankitzirori pankirentsi, <sup>27</sup>imayira tsireni, inkakitamanai. Temaita iriyotero tsika okanta oshookantanakari ivankire.

<sup>28</sup>Apanirora oshookavaitzi, etanakyaaro oshitovanake iryaani oshi, impoña ompovainkaryaanake, tzimanake osheki okithoki. <sup>29</sup>Onkantya osampatake, monkarapaitetapaaka iraatantaityaarori.”

**Joshiyakaaventaitziro**  
**okitho inchato iryaanitatsiri**  
(Mt. 13.31-32; Lc. 13.18-19)

<sup>30</sup>Ikantanake eejatzi Jesús: “¿Opaitama oshiyari eejatzi ipinkathariventantai Pava? ¿Opaitama noshiyakaaventemirori? <sup>31</sup>Oshiyatyaarora aririka ampankitero iryaanitatsiri okitho pankirentsi. Okantaveta iryaani onaveta, <sup>32</sup>aririka ampankitakero, oshookanake, anaanakero pashine pankirentsi, antaro onkantayetya oteva, ari irimavoshiyetyaari tsimeri otsimankatapeshitake.”

**¿Opaitama joshiyakaaventantarori**  
**Jesús iñaaventayetziri?**  
(Mt. 13.34-35)

<sup>33</sup>Ari ikantapiintatya Jesús joshiyakaaventayetziniri atziri okaratzi jiyotaayetziriri. Kapicheenirika inkemathayetakero atziriite, kapicheenira iriyotaayeri. Oshekirika inkemathayetakero atziriite, oshekira iriyotaayeri. <sup>34</sup>Tekatsi aparoni okaratzi ikamantantziri kaari joshiyakaaventzi. Iriima iriyotaane, ikemathataakeri maaroni otzimi jiyotaantayetakeri.

**Joimairentziro Jesús tampyaa**  
(Mt. 8.23-27; Lc. 8.22-25)

<sup>35</sup>Okanta osheetyaanake, ikantanairi iriyotaane: “Thame amontyagai intatsike-

\* 4.20: Pamenero kantakotachari janta versículo 4.8. \* 4.24: Okaratzi ñaaventakotachari jaka, jiroka okantakota: Kapicheenirika pinkempisantavakero nokantakemiri, kapicheeni piyotairo. Irooma pinkempisantaperotavakeri, osheki piyotavakeri, eekero niyotakaaperotanakityemiro.

\* 4.25: Jiroka okantakotziri okaratzi iñaaventaitziri jaka: Ikaratzi iyotavakerone niyotaaakeriri, eekero niyotakaaperotanakityeeri. Iriima kaari kempisantavakerone niyotaaavetakariri, irimaperotya eero jiyotairo. \* 4.31: Iro ikantakoitzi jaka “okitho iryaanitatsiri pankirentsi” paitachari mostaza, shookatsiri inampiki pashine atziri.

ronta.” <sup>36</sup>Aritake jatanai maaroni piyotzimentakariri. Tema aritake isaikake irirori pitotsiki montyaakotaiyanaani. Tzimatsiya oyaatanakeriri ikenakoyetanaake pashineki pitotsi. <sup>37</sup>Ari omapoka-paakari iniroite tampyaa, otamakaatanake antaro, otetaatapaaka jiñaa pitotsiki, irootzimatake intsitsiyakote. <sup>38</sup>Jovakiryagaitanakeri jimayira opoopaki pitotsi, jotziitotaka, ikantaitziri: “iIyotaa-nari! iAntsitsiyakotatyé!” <sup>39</sup>Piriintanaka Jesús, iñaanatanakero tampyaa, ikantziro: “iAritapaake pitampyaatake!” Ikantzitanakaro inkaare eejatzi: “iPimairyaa!” Avisanake tampyaa, mairyaatanai inkaare. <sup>40</sup>Ikantziri iriyotaane: “¿Opaitama pitharovantanakari? ¿Tekerama paventaari Pava?” <sup>41</sup>Osheki iñaapinkathanakeri, ikantavakaiyani itharonkakiini: “¿Ipaitatyaakama irika joimairentantarori tampyaa, joimairentziro eejatzi inkaare?”

**Gadara-satzi jaakiri peyari**  
(Mt. 8.28-34; Lc. 8.26-39)

**5** <sup>1</sup>Areetapaaka Jesús intatsikero inkaare, inampiki Gadara-satzi. <sup>2</sup>Iro jaatakotapaakitziini, ishiyashitavakari jaakiri peyari ipoñaakaro kitataariki, <sup>3</sup>ari isaikavaitziri irirori. Te iraavyeeteri joosoveetantari ashirotha. <sup>4</sup>Itzimpeshiro joosoveetantari iitziki eejatzi irakoki. Tekatsira kitsirinkerine. <sup>5</sup>Ari ikantaitatyaani maaroni kitaite eejatzi tsireni, ikenayetzi otzishiki, kitataariki, ikaimavaitzzi, itotakaayetaro mapishetapayeeni. <sup>6</sup>Ikanta iñaavakerira ipokake Jesús, ishiyashitavakari, jotypeerovashitapaakari. <sup>7</sup>Ikaimapaake shintsiiini, ikantzi: “iJesús, Itomi Pavaperotatsiri, tera nonkove povashinonkaina! ¿Tsikama pinkantaajatenaka?” <sup>8</sup>Tema ikisapaakitziiri Jesús, ikantapaakeri: “iPiyaate peyari!” <sup>9</sup>Ipoña josampitanakeri: “¿Tsikama pipaitaka?” Ari jakanake

peyari, ikantzi: “Nopaita ‘Oshekyaantzi,’ tema osheki nokarataiyini.” <sup>10</sup>Eekero ikantanakitzi peyari: “Te nonkove pomityaantena pashineki nampitsi.” <sup>11</sup>Ari ipiyotaka tyonkaarikiini osheki chanco ishintariyini. <sup>12</sup>Ikantaiyini peyari: “Pomityaantena janta chanchoki.” <sup>13</sup>Ari ikantzi Jesús: “Pimatero.” Arira ishiyeeyanakani chanco imperetatzi otzishi, mitagaiyapaakani inkaareki, ari ithonka ipiinkake. Aamaaka ikaraveta 2,000 chanco.

<sup>14</sup>Itharovaiyanakeni aamaakoventariri, shiyeeyanakani ikamantantapaake nampitsiki, ikamantakeri eejatzi maaroni saikayetatsiri irovaneki. Pokaiyanakeni iramenero avisaintsiri. <sup>15</sup>Ipokashiitanakeri Jesús, iñeetapaatziri jaakavetari peyari. Isaikake, ikithaataa, kameetha ikantanaa. Itharovakaapaakari iñaapaa-keri. <sup>16</sup>Ikaratzi ñaakeriri inkaaranki ikamantavakeri pokayetaintsiri, ikantzi: “Piñaakeri irika, iriitake Jesús ovavisaa-kotairiri. Joviinkakaantake eejatzi osheki chanco.” <sup>17</sup>Ikantaitanakeri Jesús: “Piyaatai, te nonkove pisaikimotena.”

<sup>18</sup>Ipoña jotetana Jesús pitotsiki. Ikantave-tavaari jovavisaakotairi: “Nokovi noyaatanakemi.” <sup>19</sup>Jakanake Jesús, ikantzi: “Eero poyaatanana, piyaatai pisheninkaki. Pinkantapai: ‘Jineshinon-kataana Pinkathari.’” <sup>20</sup>Jimatakero jaakavetari peyari, jatai inampiki paitachari Decápolis, ikamantapai maaroni atziri, ikantapai: “Jovavisaakotaana Jesús.” Ipampoyaaminthaitanakeri ikemaitzirira ikantayetapai.

**Irishinto Jairo opoña tsinane antzitakeriri iithaare Jesús**  
(Mt. 9.18-26; Lc. 8.40-56)

<sup>21</sup>Ikanta ipiya Jesús ipoñagaaro intatsikero. Ipiyotzimentavaari osheki atziri inkaarethapyaaki. <sup>22</sup>Ari jareetapaakaya jevatatsiri japatopiintaita ipaita

Jairo. Jiñaapaakeri Jesús, jotypeerovashi-tapaakari, <sup>23</sup>ikantapaakeri: “Onkamatyee nishinto. Nokovi piyaate pantantaiyaaro kapicheeni pako, eshitakotaita.” <sup>24</sup>Ari jiyaatanake Jesús, iro kantamaitacha joyaatanakeri osheki atziri, janavyiimata-nakeri.

<sup>25</sup>Okanta aparoni tsinane osokaavaita-chari, tzimakotake 12 osarentsi omantsi-yavaitake, <sup>26</sup>osheki jaaventaveetakaro, aperotakero tzimimovetarori opinaventa. Amenaashivaitaka, eekero iyaatatzi omantsiyatzi. <sup>27</sup>Okemake iroori iñaaven-taitziri Jesús, ikantaitzi: “Ovashinchaan-taneri inatzi Jesús.” Osatekantanakeri atziri okenashitanakeri itaapiiki, antzitapaakeri kapicheeni iithaare.

<sup>28</sup>Tema okantashiretanakitzi iroori: “Aririka nantzitakeri iithaare, ari neshita-kotai.” <sup>29</sup>Apathakero eshitanake osokaavaiveta. <sup>30</sup>Jiyotzitanaka Jesús tzimatsi ovashinchaashitakari ishintsinka, josampitanakeri oyaayetakeriri, ikantziri: “¿Niinkama antzitanakerori noithaare?”

<sup>31</sup>Jakanakeri iriyotaane, ikantzi: “¿Tema piñeeri janavyiimatakemi atziri? Eekero pikantatzi: ‘¿Niinka antzitanakerori noithaare?’” <sup>32</sup>Eekero jamemenatanakitzi Jesús, iriñeeri antzitakeriri iithaare.

<sup>33</sup>Okanta tsinaneka oñaapinkathatanakeri Jesús, okavaitanaka. Tema iro jovashin-chagai. Iyaatashitanakeri, otyeerovashita-paakari, okamantakotapaaka. <sup>34</sup>Ikantana-kero irirori: “Tsinané, ovashinchagaimi paventaane. Kantatsi piyaatai, kimoshire pinkantanaiya, aritake eshitakotaimi.”

<sup>35</sup>Tekera inthonkero Jesús iñaanatziro, areetaiyapaakani poñeenchari ipankoki Jairo. Ikantapaakeri: “Kamakera pishinto. Eerora poñaashirenkashivaitari iyotaanta-neri” <sup>36</sup>Ikanta ikemavakera Jesús ikantaitapaakeri, ikantanakeri Jairo:

“Eero povashireta, paventaiyaana naaka.”

<sup>37</sup>Tekatsi ishinete iroyaatanakeri. Intaani jaanakeri Pedro, Jacobo, Juan. Iriitake Juan irirentzi Jacobo. <sup>38</sup>Ikanta jiyaatake, areetaka ipankoki Jairo. Iñaapaatziiri jakivaamashitaka atziriite, jiraakotaiya-roni. <sup>39</sup>Kyaapaake Jesús, ikantapaakeri: “¿Opaitama piraantaiyarini? Te onkame, omakoryaatzi.” <sup>40</sup>Thainkashire jovaveeta-nakeri Jesús. Jomishitovapaakeri maaroni. Intaani isaikanake ashitarori, eejatzi iriyotaane. Ikyashitanakero jonoryeetakerora eentsi. <sup>41</sup>Joirikavakota-paakero, iñaanatzimaitaro, ikantziro: “¡Talita cumi!” (akantziri aaka: “Eentsi, pimpiriinte.”) <sup>42</sup>Piriintanaa eentsika, aniitanai. Tema tzimake 12 osarentsite, irootake aniivaitantanaari. Ipampoyaa-minthatanakeri ikaratzi ñaakerori. <sup>43</sup>Ikantzi Jesús: “Pimperoota ovarite.” Ipoña ikantanakeri eejatzi: “Tera nonkove pinkamantayeteri atziriite.”

#### Ipiyaa Jesús Nazaret

(Mt. 13.53-58; Lc. 4.16-30)

**6** <sup>1</sup>Ikanta Jesús ipiya inampiki, ari joyaatairi maaroni iriyotaane.

<sup>2</sup>Okanta aparoni kitaite jimakoryaantaitari, jiyotaantake Jesús japatotapiintaita. Ipampoyaa-minthataitakeri. Ikantayeetzi ikemaitzirira: “¿Tsitakya jaakerori jiyotanetantakari? ¿Niinkama matakairiri kaari iñaapiintaitzi? <sup>3</sup>¿Tema iriitake añaapiintzi josheronkayetziro inchakota? ¿Tema iri otomi María? ¿Tema añiiri Jacobo, José, Judas ipoña Simón, iriitake irirentzipayeeni? ¿Arira akarayetziro iritsiro anampitaro jaka?” Ari opoña te inkempisantaiteri Jesús. <sup>4</sup>Iro ikantanta-nakeri: “Ari jashi jovatziiro kamantanta-neri, te iriñaapinkathaiteri isaikayetzira isheninka.” <sup>5</sup>Irootakera kaari okantanta

\* 5.41: Irootake iñaavaitakeri Jesús, tema arameo onatzi jiñaanetari irirori. \* 6.3: Jacobo, irijatzira ikantaitzitari eejatzi Santiago.

Jesús iroñaakantero ishintsinka janta. Te iroshekipero te mantsiyari jovashinchaake jantantanakari kapicheeni irako. <sup>6</sup>Antaro jovashiretakotakari ikaratzi kisoshirevaitatsiri, kaari kovatsine inkempisantai. Iroora ikenantanakari jiyotaantayetzi pashineki nampitsi tzimayetatsiri janta.

**Jotyaantaitziri iyotaari**

(Mt. 10.5-15; Lc. 9.1-6)

<sup>7</sup>Ipoña Jesús japatotakeri 12 iriyotaane. Ipasavyaakari ishintsinka inkitsirinkan-tyaariri irirori peyari. Jotyaantakeri, intsipatavakaayetanakya inkarate apite. <sup>8</sup>Ikantavakeri: “Eerora paanake pitharate, povarite, eejatzi piireekite, intaani paanake pikotzi. <sup>9</sup>Eero okantzi paanake eejatzi pashine piithaare. Aparoni pinkyaantanakya pi-zapato-te.” <sup>10</sup>Ikantzi-tavakari eejatzi: “Pareetakyaarika aparoni pankotsi, arira pimaapiintatye, irojatzi pavisantakyaari pashineki nampitsi. <sup>11</sup>Eerorika jaakameethaitzimi, eerorika ikempisantaitzimi eejatzi, pavisapithateri. Potekanairo piipatsikiite, iro iriyotantyaari te inkempisanteri Pava. Iriira irimaperoitai irovasankitaideri apaata, anaanakero inkantayeetairi Sodoma-satzi ipoña Gomorra-satzi. Omaperora.” <sup>12</sup>Ikanta jiyaayetakeri iriyotaane Jesús ikamantayetairi atziri irovashaantairo ikaariperoshireyetzi. <sup>13</sup>Jovavisaakoyetake jaakiri peyari, jovashinchaayetai eejatzi osheki mantsiyari jotziritantari yeenkantsi.

**Ikamantakari Juan oviinkaatananeri**

(Mt. 14.1-12; Lc. 9.7-9)

<sup>14</sup>Areetakotakari pinkathari Herodes okaratzi Jesús jantayetzi. Tema ikantayeetake: “Añagaira Juan oviinkaatananeri. Piñeeri otzimi ishintsinka.” <sup>15</sup>Pashine kantayetatsiri: “Elías inatzi.” Ikantayeetzi eejatzi: “Amaa iriitake pashine kamantantaneri.” <sup>16</sup>Ikanta

ikemakera Herodes ikantayeetakeri, ikantanake irirori: “Iriitakera añagaatsi Juan nothatzinkakaantakeri.” <sup>17</sup>Opoñaantzitakari Herodes jashitakotakaantziri Juan, okantakaantziro Herodías, iinantavetari Felipe irirentzi Herodes. Irootake jiiinantaariya Herodes irirori. <sup>18</sup>Tema ikaminaantavetatya Juan, ikantavetakari Herodes: “Te onkameethate piinantyaaro iina pirentzi.” <sup>19</sup>Iro opoñaantari okisaneentziri Herodías, okovake ovamaakaanterimi. <sup>20</sup>Irootake jashitakotzitakaantantakariri Herodes. Iro kantamaitacha Herodes iniroite jiñaapinkathatakeri Juan, jiyotzi kameethashireri ini, itasorentsitakaane Pava jinatzi. Tera inkove irovaiteri. Tema maaroni ikaminaavetariri, okompitzimoshiretakari Herodes. Ari jeshiventavetaro ikempisantziri. <sup>21</sup>Opoña aparoni kitaite, joimoshirenkavetaro Herodes itzimantakari pairani. Ipokaiyakeni ikaratzi ipinkatharentsitsi, ipokake ijevare ovayiriite Roma-satzi, ipokake jevayetsiriri Galilea-ki. Ovaiyakani. <sup>22</sup>Opoña okyaapaake ishinto Herodías jovaiyanira, amasheetapaake, ookimotapaakari Herodes amasheetane, ari ikempitakari itsipatakari jovaiyani. Ikantanakero Herodes: “Ari nompakemi opaitarika pinkampitenari. <sup>23</sup>Eero namatavitzimi, jiyotzi Pava kyaaryoo nokantzi. Iroorika pinkovemi okaratzi nopinkathariventziri, arityaami onkantake nompemi kashetani.” <sup>24</sup>Iyaatashitanakero iniro, okantapaakero: “¿Opaitama nonkampiteriri?” Okantanake iroori: “Pinkampiteri iito Juan oviinkaatananeri.” <sup>25</sup>Piyapaaka evankaro, okantapaakeri: “Nokovi pimpenaro iito Juan, povakenaro matzitaki.” <sup>26</sup>Jovashiretanaka antaro pinkatharika. Tema maaroni ikemaitakeri inkaaranki, ikantakerori evankaro, tekatsi inkenakaanairo, ontzimaty impero okovakotakeriri. <sup>27</sup>Jotyaantake ovayiri

iramakeneri iito Juan. <sup>28</sup>Jatanake ovayiri jashitakoyeetzirira Juan, ithatzinkapaa-keri, jamakotakero iito matztitaki. Ipatakero evankaroka, aanakenero iniro. <sup>29</sup>Ikanta ikemaiyakeni iriyotaane Juan-ni. Pokaiyakeni, ikitatairi.

**Jovakaari Jesús 5,000 shirampari**  
(Mt. 14.13-21; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

<sup>30</sup>Aritake areeyetaa irotyaantane, apatotapaa maaroni isaikira Jesús, ikamantapairi okaratzi jantayetakeri. <sup>31</sup>Eekero ipokaminthatatzi atziri, piyayetacha pashine. Te onkantapainte iriyaataiyeeni Jesús irovaiya. Irootake ikantantanakariri Jesús iriyotaane: “Thame aate tsika te inampiitaro, amakoryaavakeeta kapicheeni.” <sup>32</sup>Otetai-yanakani pitotsiki, jataiyini. <sup>33</sup>Iro kantamaitacha, osheki amenakotavakeriri jiyaatanake, jiyotavakeri. Shiyeeyanakani ikenaiyake avotsiki, ipoñaanakaro nampitsiiteki. Iri etaiyakaroni jareeta, apatotaiyapaakani. <sup>34</sup>Ikanta jareetapaaka Jesús, jiñaapaatziiri ipiyotaiyakani. Jetakoshiryaapaakari. Tema ikempitaki-tyaari oisha eerorika itzimi aamaakoven-tyaarine. Jiyotaayetapairi eejatzi. <sup>35</sup>Aritake sheetyaanake, ipokashitapaa-keri iriyotaane, ikantapaakeri: “Iyotaa-narí, asaikatziira jaka tsika te inampiitaro. <sup>36</sup>Pinkaratero piyotaantzi, iriyaataita atziripayeeni nampitsiki iramanante iroyaari.” <sup>37</sup>Ari ikantake Jesús: “Pimperí eeroka iroyaari.” Ikantziya: “¿Pikovatziima niyaate namanantakite novakayaariri? Oshekira ovinaro, eero janteta kireeki aamaaka 200 denario ompinatyaari, novakaantyaariri maaroni.” <sup>38</sup>Ikantzi Jesús: “¿Tsika okaratzika tanta jamanontakari atziriite? Piyaate pamenakitero.” Ikanta jamenakitziro, ikantziri: “Tzimatsi 5 tanta, ipoña apite shima.” <sup>39</sup>Ikantzi Jesús: “Pomisai-keri maaroni atziri onatsiryaapankaatake

kataroshimashi, pinashiyetyaarira pomisaikayeteri.” <sup>40</sup>Ari jimatakeri. Tzimatsi nashiyetainchari isaikayetake aamaaka ikaratzi 100 atziri, jimataka eejatzi pashine aamaaka ikaratzi 50 atziri. Ari ikantayetakeriri, jomisaikakeri maaroni. <sup>41</sup>Ipoña Jesús, jaakotanakero 5 tanta okonovakarira apite shima, amenanake inkiteki, ipaasoonketanake. Ipetoryaakero tanta, ipakeri iriyotaane, jovavisaakeneri irirori atziripayeeni. Ari ikempitaakeriri eejatzi shima, jantetaakari maaroni. <sup>42</sup>Maaroni jovaiyakani, kemandeentaiyakani. <sup>43</sup>Ijaikiyeetai 12 kantziri okaratzi jovakaantakari. <sup>44</sup>Aamaaka ikaratzi 5,000 shirampari ovainchari.

**Janiitantaro Jesús inkaare**  
(Mt. 14.22-27; Jn. 6.15-21)

<sup>45</sup>Ari ikantanairi Jesús iriyotaane: “Thamera, petaiyaaro pimontyagai nampitsiki Betsaida.” Ikantanakeri piyotzimentakariri: “Kantatsira piyaayetai pipankoki.” <sup>46</sup>Ikanta jiyaatanaira maaroni atziri, tonkaanake Jesús otzishiki iriñaañaate. <sup>47</sup>Aritake tsirenitanake, overaakotaiyaani iriyotaane niyankyaaki inkaare jimontyaakotaiyani. Apaniro isaikake Jesús otzishiki, <sup>48</sup>jamenakotakeri iriyotaane, shintsi ikomataiyini oipiyapi-yatakotakerira tampyaa. Okanta okitaitzimatake, jiyaatashitairi, janiitantaaro inkaare, ikenashitapairi itaapiiki, iro iravisanakerimi. <sup>49</sup>Ikanta jiñeeyavairi, joshiyakaantzi shiretsi inatzi, kaimaiyana-keni, <sup>50</sup>tema maaroni otsinkashiryaana-keri iñaakerira. Ipoña ikantapaakeri Jesús: “Naakatake pokaatsi, eero pitharovi, tontashire pinkantaiyaani.” <sup>51</sup>Otetapaa pitotsiki, avisainkatanake tampyaa. Ipampoyaaminthataiyakerini. <sup>52</sup>Tema tekeraata inkemathatero joshekyaaantakarori Jesús tanta, iro okantakaantziro ikisoshirevaitaiyini.

**Jovashinchaantzi Jesús Genesaret-ki**

(Mt. 14.34-36)

<sup>53</sup>Irojatzi jareetantaiyapaakari inampiki Genesaret-satzi. <sup>54</sup>Iro jaatakoiyapaakitzini, jiyoitavakeri Jesús. <sup>55</sup>Ikamantava-kaanaka maaroni nampitarori janta, jamakoyeetakeri mantsiyari inaryaamen-toki. Tsikarikara isaiki Jesús, ari jamakoyeetziniriri. <sup>56</sup>Omataka ikenayetzira iryaaniki nampitsi, nampitsiki antaro, eejatzi ovaantsiki, jovakoyeetziniri mantsiyari avotsiki, ikantayeetziri: “Pishineteri irantzitavakemiro piithaare kapicheeni.” Tema maaroni antzityeta-keriri iithaare eshitakoyetai.

**Ovaariperoshiretziriri atziri**

(Mt. 15.1-20)

**7** <sup>1</sup>Ipoña ipokaiyake Fariseo itsipata-kari iyotzinkari, ipoñaayetaka Jerusalén-ki. Japatoventapaakari Jesús. <sup>2</sup>Tema iñaapaakitziri iriyotaane te irantero jametapiintaitari ikivaakota jovaiyanira. Ikishimatapaakeri. <sup>3</sup>Tema okaratzi jantapiintziri Fariseo-payeeni, eerorika ikivaakota, eero jovaa. Irootake jametapiintakari pairani icharineete: Aririka inkove iroya, ontzimatyé inkivaa-kotavakya, inkitevathatantyaari. <sup>4</sup>Aririka irareetaiya jamanantavaitzi, tekerá irovapaiyaata, inkivaakoperotapaiya. Tera aparoni onkantya jameyetari, ikivayetzitaro eejatzi iriraamento, iyovite, ironkotsimento, imaamento, maaroni. <sup>5</sup>Irootake josampitantakariri Jesús, ikantziri: “¿Opaitama ipeyakotantakarori piyotaane jiyotaayetairi pairani acharineete? Noñaapaakeri jovaiyani, te inkivaakotya.” <sup>6</sup>Jakanake Jesús, ikantzi: “Kamataviri pinaiyini. Eeroka iñaaventak pairani Isafas-ni, ikantake josankinatzi:

Iñaapinkathavaantevetashitana atziripayeeni.

Iro kantacha te inkinkishiretakotena kameetha.

<sup>7</sup> Amenaashivaita jotyeerovayeta iñaapinkathavetana,

Tema jiyotaantashivaitaro jameyetari irirori.

<sup>8</sup>Pipeyakotakaro eeroka Ikantakaantane Pava, pantashiyetakaro jametayetari atziriite. Pikivayetzaro piyovite, piraamento. Oshékira okaratzi pantashiyetakari.”

<sup>9</sup>Ikantziri eejatzi: “Iroora pantayepero-take pameyetari, pithainkanakero Ikantakaantane Pava. <sup>10</sup>Okantzi irosanki-nare Moisés-ni:

Piñaapinkathateri ashitamiri.

Okantzi eejatzi:

Ontzimatyé irovamaiteri kishimavai-terine ashtariri.

<sup>11</sup>Iro kantamaitacha eeroka pikantapiintzi: ‘Ankashiyakairirika Pava aireekite, ontzimatyé amperi. Onkantavetakya añeeri irashinonkaavaitya ashitairi.’ <sup>12</sup>Ari pikantakari eeroka, piyotaashiyetakari atziripayeeni inthainkantavaite, te irineshinonkayetairi ashtariri. <sup>13</sup>Intaani pantashiyetakaro jameyetari pairani picharine, irootake pithainkantakarori iñaane Pava. Arira pikantapiintatya pantayetzaro kempitakarori iroka.”

<sup>14</sup>Opoña ikaimakeri Jesús maaroni apatotainchari, ikantziri: “Pinkempisan-taiyeni, onkantya pinkemathatantyaarori nonkanteri. <sup>15</sup>Maaroni jovayeetari, te ovaariperoshiretante. Irooma okaratzi amishitovayetziri poñaachari inthomointa, irootakera ovaariperoshire-tantatsiri. <sup>16</sup>Povayempitatyaro iroka.”

<sup>17</sup>Ikanta jiyaataiyeeni atziri, kyaapai Jesús pankotsiki. Ari josampitakeri iriyotaane, ikantziri: “¿Opaitama poshiyakaaventakeri?” <sup>18</sup>Jakanake Jesús, ikantzi: “¿Tema pinkemathatavakero eejatzi eeroka? ¿Tema piyote eeroka te ovaariperoshiretantzi okaratzi jovayee-

tari? <sup>19</sup>Tekatsira onkantero ashire, intaani okeniro asheetoki, irojatzi oshitovantanaiaaari.” Iro jiyotaantakeri Jesús, tema te onkaariperote okaratzi jovayeetari. <sup>20</sup>Ipoña ikantanake eejatzi: “Irooma aririka ankinkishiretya antakairi asheninka kaariperori, irootakera ovaariperoshiretantatsiri. <sup>21</sup>Tema inthomointa ashireki opoñaayeta, okempitaya: kaariperori kinkishiretaantsi, kaari kinataantsi, mayempitaantsi, ovantaantsi, <sup>22</sup>koshitaantsi, mashithataantsi, kaariperoshiretaantsi, amatavitaantsi, mayempiryookitaantsi, samakoneentaantsi, kishimataantsi, asagaaventaantsi, masontzishiretaantsi. <sup>23</sup>Tema okaratzi ikinkishiretapiintaka atziri kaariperori onatzi, irootake iñaantarori ovaariperoshirevaitziri. Tema inthomointa ishireki opoñaayetaka irokapayeeni.”

**Aventaari Pava Sirofenicia-sato**  
(Mt. 15.21-28)

<sup>24</sup>Opoñaashitaka ikenanake Jesús nampitsiki paitachari Tiro, irojatzi janta Sidón-ki. Ari isaikapaake aparoni pankotsi, te inkovavetya inkemakoiterimi. Iro kantacha te onkante iromanakotya. <sup>25</sup>Tema janta tzimatsi aparoni tsinane, jaakiri peyari oshintoto. Okemakotavakeri iroori Jesús, iyaatashitanakeri, otyeerovashitapaakari. <sup>26</sup>Kaari judío iroka tsinane, opoñaatya iroori pashineki nampitsi opaita Sirofenicia. Okantapaa-keri: “Jesús, povashinchagainaro nishinto, jaakatziro peyari.” <sup>27</sup>Ikantankero irirori: “Apaata tsinane. Tema ikantaitakeranki: Te aapithateri irovarite eentsi amperi otsitzi iroyaaro, apaniro jovar irirori irojatzi inkematziitankayaari.”\* <sup>28</sup>Ipoña akanake tsinane,

okantziri: “Omaperotatya pinkathari. Ari ikatziyapiintari otsitzi irirori jantyaatziini, jovayetaro ovaritentsi jookakaantayetzi eenchaniiki.” <sup>29</sup>Ikantzi Jesús: “Ari okanta, omaperotatya pikantakeri. Kantatsi piyaatai, ari piñaapairo pishinto, eshitakotai iroori.” <sup>30</sup>Okanta iyaatai tsinane opankoki, oñaapairo ishinto onoryaaka omaamentoki, eshitakotai.

**Jovashinchagairi Jesús omatayempivetari**

<sup>31</sup>Ipoña jovaanaa Jesús isaikavetapaa-kara nampitsiki Tiro, ikenanairo Sidón-ki, Decápolis-ki irojatzi jareetantaari Galilea-ki. <sup>32</sup>Ari jamaitakeneri aparoni atziri matayempiri, kisovaanteri inatzi eejatzi. Ikantaitapaakeri: “Jesús, pantantavakyaari kapicheeni pako.” <sup>33</sup>Ipoña Jesús jaanakeri jantyaatziini, josaantantakeri irakoimpeki iyempitaki, jotziritantakeri ichoore inenekiki. <sup>34</sup>Amenanake inkiteki, jovineenkatanaka, ikantziri: “¡Efata!” (akantziri añaaneki aaka: “ovitaryagaiyaata.”) <sup>35</sup>Apathakero ivitaryaanaka iyempita, te inkisovaante-tanai eejatzi, kantanai iñaavaitzi. <sup>36</sup>Ikantavetakari Jesús: “Eerora pikamantakotana.” Iro kantacha ipiyathatakari, ikamantakeri maaroni atziri. <sup>37</sup>Ipampoyaaminthaitanakeri Jesús, ikantayeetzi: “¿Opaitama okameethatantari jantziri irika? Ikemakagairi matayempitari, iñaavaitakagairi eejatzi kisovaanteri.”

**Jovakaari Jesús 4,000 shirampari**  
(Mt. 15.32-39)

**8** <sup>1</sup>Ikanta japatotaiyanira osheki atziri, thonkapaaka irovarite. Ikaimakeri Jesús iriyotaane ikantziri: <sup>2</sup>“Antaro netakoshiretakari atziripayeeni. Tema mavatake kitaite itsipatakana jaka, tekatsitapaake irovaiyaari. <sup>3</sup>Aririka

\* 7.27: Iriira joshiyakaaventayeetzi judío-payeeni, ikempitari eenchaaniki. Iriima kaari judío-tatsine ikempitari otsitzi.

notyaantairi, ari aakeri itashe avotsiki, tema tzimayetatsi poñaachari intaina.”

<sup>4</sup>Jakanake iriyotaane, ikantziri:

“¿Tsikama ayeka ovakaiyaariri jaka tsika te inampiitaro?” <sup>5</sup>Josampitziri Jesús: “¿Tsikama okaratzi tanta tzimatsiri?”

Ikantaiyini irirori: “Tzimatsi 7.” <sup>6</sup>Ipoña jomisaikakaantakeri Jesús maaroni atziri kipatsiki. Jaakero 7 tanta, ipaasoonke-ventakero, ipetoryaakero, ipakeri iriyotaane jovavisaakeneri atziripayeeni irirori. <sup>7</sup>Tzimatacha eejatzi tsikarika ikaratzi shimaaniki. Ipaasoonkeventakeri eejatzi, ipayeetakeri atziripayeeni.

<sup>8</sup>Ovaiyakani maaroni, kematziitaiyakani. Ijaikitai okaratzi tzimakaantapaintsiri 7 kantziri. <sup>9</sup>Maaroni ovainchari aamaaka ikaratzi 4,000 shirampari. Ari jomityaan-tayetairiri. <sup>10</sup>Ipoña jotetanaa Jesús pitotsiki itsipatananaari iriyotaane, montyaakotanana intatsikeronta opaitara Dalmanuta.

**Ikovakoyeetziri Jesús intasonkaventante**  
(Mt. 16.1-4; Lc. 12.54-56)

<sup>11</sup>Ipoña ipokaiypaakeni Fariseo, iñaanaminthatapaakeri Jesús, ikovi iriñeero intasonkaventante, iro iriyotan-taityaari omaperotatya opoña itasorenka inkiteki, tema iñaantatyaari. <sup>12</sup>Jovineen-katanaka Jesús, ikantzi: “¿Opaitama ikovantari iriñeena nontasonkaventante irikapayeeni? Eero noñaakimaitari. Omaperora.” <sup>13</sup>Piyanaka Jesús, montyaa-kotanana.

**Shineyakairori itantane Fariseo**  
(Mt. 16.5-12)

<sup>14</sup>Ari ipeyakotanakaro iriyotaane iraanontanakyaami tanta, intaani jaamatsitanake aparoni janta ipitoki.

<sup>15</sup>Ari ikantzi Jesús: “Ontzimatyepaamaventyaaro shineyakairori itantane Fariseo eejatzi irashi Herodes.” <sup>16</sup>Ari iñaanatavakaiyani iriyotaane, ikantava-

kaa: “Kaarima amantaka tanta.” <sup>17</sup>Ikanta Jesús jiyotake ikantavakaari iriyotaane, ikantzi: “¿Ipaitama pikantavakaamentari: ‘Kaari amantaka tanta?’ ¿Tema pikemi? Kisoshire pikantaka. <sup>18</sup>Tzimavetacha poki te piñaante, tzimavetacha piyempita te pinkeme. ¿Tema pinkinkishiryero noshekyaaantakarori tanta? <sup>19</sup>Tema 5 tanta tzimavetacha, iro kantamaitacha jovaiyakani 5,000 shirampari. Piyoyagairo okaratzi tzimakaantapaintsiri. ¿Tsikama okaratzi kantziri jaikitaa-chari?” Ikantaiyini: “12 kantziri.”

<sup>20</sup>“Eejatzi nokempitaakero, karavetachari 7 tanta, jovaiyakani 4,000 shirampari. Piyoyagairo tzimakaantapaintsiri. ¿Tsika okaratzi kantziri pijaikitairi?” Ikantaiyini: “7 kantziri.” <sup>21</sup>Ari ikantzi: “¿Tekerama pinkemathateroota?”

**Jovashincheetziri mavityaakiri**

<sup>22</sup>Areetaka Jesús nampitsiki Betsaida. Jamaitakeneri mavityaakiri, ikantaitapaa-keri: “Pantantanakyaari kapicheeni pako.” <sup>23</sup>Ipoña Jesús, jakathavakotanakeri. Jaanakeri othapiki nampitsi. Ichontaakitakeri, jantantakari kapicheeni irako. Josampitzimaitari: “¿Kantatsi pamene?” <sup>24</sup>Ari jamenanake, ikantzi: “Amenavetaana, noñaavetaari atziri janiitaiyini, iro kantamaitacha te inkoñaaperote, joshiyakaro incható.” <sup>25</sup>Ipoña japiitakeri ipampitaakitzi, iñaantaari jamenakagairi eejatzi. Ari jeshitakotanake, koñaatanai jameni intaina, iñaanairo maaroni. <sup>26</sup>Jotyaan-tairi, ikantavairi: “Eerora pikenanai nampitsiki, te nonkove pinkamantakotena.”

**Jiyotake Pedro: Cristo inatzi irika Jesús**  
(Mt. 16.13-20; Lc. 9.18-21)

<sup>27</sup>Ipoña jovaanaka Jesús, itsipatananaari iriyotaane, iriyaatero maaroni nampitsi saikatsiri Cesarea-ki inampitsiteki Filipino.

Okanta niyanki avotsi josampitakeri iriyotaane, ikantziri: “¿Ipaítama ikinkishiretakotanari atziripayeeni?”

<sup>28</sup>Ari jakaiyanakeni: “Ikantayeetzi Juan-ni oviinkaatananeri pinatzi, ikantayeetzi eejatzi Elías pinatzi. Tzimatsi kantayetatsiri eejatzi pashine, kamantananeri piriintaacha.” <sup>29</sup>Ipoña josampitanakeri irirori, ikantziri: “¿Opaita pikinkishiretari eeroka?” Ari jakanake Pedro: “¡Cristo pinatzi!”

<sup>30</sup>Ikantzi Jesús: “Eerora pikamantakotana.”

**Iñaaventziro Jesús inkame**  
(Mt. 16.21-28; Lc. 9.22-27)

<sup>31</sup>Ari jetanakaro Jesús ikamantziri iriyotaane onkarate avishimoterine, tema iri apaniro paitaincha Itomi Atziri.

Ikantziri: “Oshékira noñeero noñaashitakoventyaami. Oshéki inkisaneentena pinkatharipayeeni, eejatzi ijevarepayeeni omperatasorentsitaari, eejatzi ikaratzi iyotzinkariite. Irovamaakaantena. Iro avisavetakya mava kitaite, añaagaana.”

<sup>32</sup>Ari ikantakeriri, te iromanero. Ipoña Pedro, jaanakeri Jesús jantyaatziini, ikovavetaka inkaminairimi. <sup>33</sup>Ipithokapithatanakari, jamenanakeri iriyotaane, ikisathatanakeri Pedro, ikantziri:

“¡Piyaate Satanás! Tera poshiretaro eeroka ikovakaantziri Pava, intaani poshiretaro ikovayetziri atzirite.”

<sup>34</sup>Ipoña ikaimakeri Jesús piyotzimentakariri, ikaimakeri eejatzi iriyotaane, ikantakeri: “Tzimatsirika kovatsiri intsipatyana irovashaantairo ikovashiye-tari irantero. Onkantavetya impaikakoite-rimi, intsipatyana. <sup>35</sup>Ikaratzi etakovaitachari apaniro jantayetziro inevetashiye-tari, ari imepyashitakya. Iriima inkarate kamimentenane, okantakaantziro ikempisantziro Kameethari Ñaantsi, aritake iravisakoshiretai. <sup>36</sup>Amenaavaitashitara iñeetziro otzimimotantzi osheki

ovaakarontsi tzimayetatsiri jaka kipatsi, impoña iriñeetairo imepyaashiitaiyaaro añaantarentsi. <sup>37</sup>¿Kantatsima impinakoventaitya eero iñaantaitaro imepyashitaitya? <sup>38</sup>Tema ikaratzi pashikiventakotanari naaka iñaaventaina kaariperoshire-riki atziri, ari nonkantzitaiyaari naaka eejatzi nompashikiventairi apaata aririka nompie namairo irovaneenkaro Ashitanari nontsipatayaari maninkariite, tema naaka Itomi Atziri.”

**9** <sup>1</sup>Ipoña ikantanake eejatzi Jesús: “Kyaaryoora, tzimayetatsi pikaratzi jaka, tekeaata pinkameeta, ari piñaakero ishintsinka Pava tsika ikanta ipinkathariventantzi.”

**Ishipakiryimotakeri Jesús iriyotaane**  
(Mt. 17.1-13; Lc. 9.28-36)

<sup>2</sup>Okanta avisanake 6 kitaite. Tonkaa-nake Jesús otzishiki, jaanakeri Pedro, Juan, ipoña Jacobo. Ari ishipakiryimotakeriri. <sup>3</sup>Kitamaro okantanaka iithaare, tekatsi ankempitakaantya okitamarotana-kera. <sup>4</sup>Iñaatziri Elías itsipatapaakari Moisés, ikinkithavaitakaapaakeri Jesús.

<sup>5</sup>Iñaavaitashitanaka Pedro, ikantanakeri Jesús: “Iyotaanari, omapero okameethatzi pamaiyakena jaka. Kameetha novetsikaiyemine mava pankoshetantsi: aparoni pashitya eeroka, aparoni irashitya Moisés, irashitya aparoni Elías.” <sup>6</sup>Tema itharovaianakitzini, irootake iñaavaitashivaitantanakari. <sup>7</sup>Ipoña opokapaake menkori otsimankakotapaakeri. Ikematzi ikantaitzi: “Notomi inatzira irika netakokitari, pinkempisanteri.” <sup>8</sup>Ipoña jamenaperovetaiyanaani, tekatsi iriñaana, intaani Jesús.

<sup>9</sup>Ikanta joirinkaiyaanira otzishiki, ikovakotakeri eero ikamantantziro iñaakeri irojatzi apaata aririka irañagai. Tema irika Itomi Atziri ari irañagai inkamavetakyaara. <sup>10</sup>Irootake eero ikamantakotantari, iro kantacha osheki

josampitavakaiyakani irirori tsika opaita ikantakotziri Jesús, ari irañagai inkamavetakya. <sup>11</sup>Ipoña josampitaiyakeri, ikantziri: “¿Opaitaka ikantakotziri iyotzinkariite iriira eevatapaintsine Elías impoke?” <sup>12</sup>Ari jakanake Jesús, ikantziri: “Omaperotatya, iriitakera eevatapaintsine Elías impoke, irovatampatzikatantapaake. ¿Tsikama okantzika josankinatakoyeetakena pairani? Tema okantzi: ‘Irika Itomi Atziri, osheki inthainkavaitaiteri.’” <sup>13</sup>Pinkeme, aritakera pokake Elías. Osheki imaimaneetavakeri, imonkaratkerok okaratzi josankinatakoyeetakeriri.”

**Jovavisaakotziri Jesús eentsi jaakiri peyari**  
(Mt. 17.14-21; Lc. 9.37-43)

<sup>14</sup>Ikanta jareetaa Jesús jookanakeri iriyotaane, iñaapaatziri ipiyotzimentakari osheki atziri itsipatakari iyotzinkariite iñaanaminthatziri. <sup>15</sup>Ikanta iñaavairira ipokai Jesús, ipampoyaavairi, ishiyanaka irovethatavaiyaari. <sup>16</sup>Josampitapaakeri Jesús, ikantzi: “¿Ipaitama piñaanatztimentziriri?” <sup>17</sup>Akanake aparoni, ikantanake: “Iyotaanari, namatziimiri notomi jaakiri peyari, te onkantai iñaavaitai. <sup>18</sup>Impokashitapairirika, osheki jomposakaavaitari kipatsiki. Ishimorepaantevaitakaari, jatsikaikivaita, ikisotakairi. Nokantavetakari piyotaane irovavisaakotainari, te irimateri.” <sup>19</sup>Jakanake Jesús, ikantanake: “Tetya pinkempisantaiyeni eeroka. ¿Tsikapaitema piyote? Pamakeri jaka eentsi.” <sup>20</sup>Jamaitapaakeneri. Ikanta peyari iñaapaakerira Jesús, jompetatakanakari shintsiini eentsika, tyaanake, ipinaavaita kipatsiki, ishimorepaantevaitanake. <sup>21</sup>Josampitanakeri Jesús iriri eentsi, ikantziri: “¿Tsikapaitema jetantanakari peentsite?” Ikantzi: “Ari ikantzita ovakera jeentsitapaake. <sup>22</sup>Itaakaavaivetakari paampariki, ipiinkavaitzi eejatzi jiñaaki, ikovi irovamayerimi. Kantatsi-

rika pineshinonkatyaana, pimatero.”

<sup>23</sup>Ikantziri Jesús: “¿Opaitama pikantantarori ‘Kantatsirika...?’ Aririka pinkempisantanai, aritake omatakya maaroni.”

<sup>24</sup>Ipoña ikaimanake shintsiini iriri eentsi, ikantanake: “Kempisantavetachana, terika nokempisantaperotzi, pinkempisantakaaperotaina eeroka.” <sup>25</sup>Ekerora iñaatzi Jesús ipokaiyapaakeni atziri, ikisathatanakeri peyari, ikantanakeri: “Pintainaryeeyaari eentsi, eerora pipiyashitaari eejatzi.” <sup>26</sup>Ikaimanake shintsiini peyari. Ikamanatakaanakeri eentsika. Osheki kantanaintsiri: “Kamake eentsika.” <sup>27</sup>Ipoña jakathavakotanakeri Jesús, jovatziyakeri. Añaanai. <sup>28</sup>Ikanta ikyaapaakera Jesús pankotsi, ari josampitakeriri iriyotaane apaniroini, ikantziri: “¿Ipaitaka kaari nomatantari naaka novavisaakoteri?” <sup>29</sup>Ikantzi Jesús: “Imaperotatya ishintsitzi irika peyari, okovitya aakoventyaaro amane, antziventyaari eejatzi.”

**Japiitairo Jesús ikamantakota inkamimotante**

(Mt. 17.22-23; Lc. 9.43-45)

<sup>30</sup>Ipoña jovaanaa Jesús, ikenayetanai Galilea-ki. Tera inkove inkemakoteri atziriite. <sup>31</sup>Tema jiyotaayetatziri iriyotaane, ikantayetzi: “Irootaintsira iraakaantaiteri Itomi Atziri, irovaiteri. Avisavetakya, mava kitaite, aritake irañagai eejatzi.” <sup>32</sup>Iro kantamaitachari te iriyotaiyavakeroni okaratzi ikamantavetari. Tekatsi kovatsine irosampiteri.

**Tsika itzimi iriiperotatsiri**

(Mt. 18.1-5; Lc. 9.46-48)

<sup>33</sup>Areetaiyaani Capernaum-ki. Ikanta isaikaiyapainira pankotsi, josampitakeri Jesús, ikantziri: “¿Opaitaka pikantavakaari inkaaranki avotsiki?” <sup>34</sup>Ari imairetaiyakeni irirori. Tema ikantavakaamentatyaaro inkaaranki avotsiki

tsikarika itzimi iriiperotatsiri. <sup>35</sup>Saikana ke Jesús, japatotakeri 12 iriyotane, ikantziri: “Aririka pinkove piriiperote, poshiyakotyaari ikanta otzikataari, te ipinkathariventantzi irirori.” <sup>36</sup>Jamake aparoni eentsi isaikaiyakenira, ithomaa-keri, ikantzi: <sup>37</sup>“Inkarate pairiirori novairo ikempisantaana, impoña iraakameethatairi aparoni kempitariri irika eentsi, naakara jaakameethatake. Ari okempitari eejatzi, aririka paakameethatakena naaka, kempiperovaitaka iri paapatziyanaa itzimi otyaantakenari jaka.”

**Ari akaratziri kaari kisaneentairi**  
(Lc. 9.49-50)

<sup>38</sup>Ari ikantanake Juan: “Iyotaanarí, noñaake chapinki aparoni atziri pairiirori pivairo, jovavisaakotzimaitari jaakiri peyari. Tera añeeri ankarateri jaka, novashaantakaakeri.” <sup>39</sup>Ikantzi Jesús: “Eero povashaantakairimi. Tema ikaratzí tasonkaventantatsiri ipairyirora novairo, eerora ikishimataana osamanii-tyaake. <sup>40</sup>Tema ari akaratziri itzimi kaari kisaneentaine. <sup>41</sup>Aririka inkaminthagaitemi impairyetero novairo, inkantaite: ‘Nompakoteri jiña jashitaari Cristo.’ Iriira impinaitairi apaata. Omaperora.”

**Eero pantakaantziro kaariperori**  
(Mt. 18.6-9; Lc. 17.1-2)

<sup>42</sup>“Tsikarika itzimi antakaakerine kaariperori aparoni eentsi aventaanari, oshiyakariri irika jaka, ari irovasankitaa-yeetairi. Iro kameethatatsimi inthayeete-neri mapi ikentsiki, iroviinkaitakeri inkaareki. <sup>43</sup>Iroorika pako pantapiintantyaami kaariperori, povashaantero onkanta pavisakotantaiyaari, pinkempitakaantero pinthatzinkatyeeromi pako. Irojatzi piyaaponthokitantaiyaari inkiteki. Tema te apantyaaro otzimaveta apite pako ompoña piñagairoya apaata irookai-

taiimi sarinkaveniki tsika pinkantaita-tyeeni pintagaiya, <sup>44</sup>tsika janta te inkaamanetapai chovitsi, tsika te intsivakanetapai paampari. <sup>45</sup>Iroorika piitzi pantapiintantyaami kaariperori, povashaantero onkanta pavisakotantaiyaari, pinkempitakaantero pinthatzinka-tyeeromi piitzi. Irojatzi piyaaponthokitantaiyaari inkiteki. Tema te apantyaaro otzimaveta apite piitzi ompoña piñagairoya apaata irookaitaimi sarinkaveniki tsika pinkantaita-tyeeni pintagaiya, <sup>46</sup>tsika te janta inkaamanetapai chovitsi, tsika te intsivakanetapai paampari eejatzi. <sup>47</sup>Iroorika poki pantapiintantyaami kaariperori, povashaantero onkanta pavisakotantaiyaari, pinkempitakaantero pinkithoryaatyeeromi poki. Irojatzi piyaapityaakitantaiyaari inkiteki. Tema te apantyaaro otzimaveta apite poki ompoña piñagairoya apaata irookaitaimi sarinkaveniki tsika pinkantaita-tyeeni pintagaiya, <sup>48</sup>tsika te janta inkaamanetai chovitsi, tsika te intsivakanetai paampari eejatzi. <sup>49</sup>Tema paamparikira iriñaanta-yeetyaami maaroni, inkempitakaantaite-miro eejatzi okanta katyori. <sup>50</sup>Kameetha okanta tzivi okatyotzi, aririka inkonovai-tero tsika ompaitya, eero apantaaro inkatyokantaityaaro. Ari pinkantanaiyaari eeroka ontzimatyete pinkempitakotaiyaaro tziviperori, paapatziyavakaiya, tema te apantaro pintzimaventavakaiya.”

**Jiyotaantzi Jesús ikantzi: te apantyaaro pookero piina**  
(Mt. 19.1-12; Lc. 16.18)

**10** <sup>1</sup>Ikanta jovaanaa Jesús iriyaatero Judea, ikenanakero intatsikero Jordán. Japatotzimentavaari osheki atziri. Jetapaaro jiyotaayetapairi ikempitapiintziro.

<sup>2</sup>Ari ipokakeri Fariseo, josampitapaakeri Jesús ikovi inkompitakaiyarimi, ikantapaakeri: “¿Shinetaantsitatsima aparoni atziri

irookero iina?” <sup>3</sup>Jakanake Jesús, ikantana-keri: “¿Opaitama ikantakaantziri Moisés-ni?” <sup>4</sup>Ikantaiyini irirori: “Ishineta-kaantziro Moisés-ni ookero aina aririka impayeetairo tsika osankinatakota ookavakaantsi.” <sup>5</sup>Ari jakanakeri Jesús, ikantanakeri: “Okantakaantziro te pinkempisananete, irootake ishinetakamirori iroka. <sup>6</sup>Tema pairani etantanakeri jovetsikantzi Pava, jovetsikakeri shirampari, jovetsikitakaro eejatzi tsinane. <sup>7</sup>Iro jookantariri shirampari ashitariri, onkantya iraantyaari iina, <sup>8</sup>aparoni ikantanaa jaavakaanaara. Tera apite atziri inkaranai, aparo jinanaatzi. <sup>9</sup>Irootakera eero okantanta intsiparyeeyaro shirampari itsipataakaakariri Pava.”

<sup>10</sup>Ikanta isaikaiyini pankotsiki, josampitairi iriyotaane okaratzi ikantakeri, <sup>11</sup>ikantanake Jesús: “Tsikarika itzimi ookerone iina, aririka iragai pashine tsinane, jimayempiventakero etavetarori. <sup>12</sup>Ari okempita tsinane aririka ookeri oime, agairika pashine shirampari, omayempitake eejatzi.”

**Itasonkaventziri Jesús eentsipayeeni**  
(Mt. 19.13-15; Lc. 18.15-17)

<sup>13</sup>Ari jamaitakeneri Jesús eentsipayeeni, ikovaitzi irantantavakyaari kapicheeni irako. Ikanta iriyotaane Jesús ikisathatavakeri amayetziriri eentsi. <sup>14</sup>Te onimotanakeri Jesús iñaakerira, ikantziri: “Pishineteri eentsipayeeni impokashitenaata. Eero pithañaana. Maaroni kempitaiyaarine irirori, iriitake ñagairone ipinkathariventantzi Pava. <sup>15</sup>Omapero, eerorika iñaapinkathaitziri Pava inkempitakoityaari ikantara eentsipayeeni, eerora iñeetairo ipinkatharitai.” <sup>16</sup>Ithomaa-vakeri eentsipayeeni, jotzimikapatzii toyetakeri, itasonkaventayetakerira.

**Evankari ashaarantachari**  
(Mt. 19.16-30; Lc. 18.18-30)

<sup>17</sup>Iro iravisantanaiyaarimi Jesús, ishiyashitakeri aparoni evankari,

jotyeerovashitapaakari, josampitapaakeri: “Kameethari Iyotaantanerí, ¿opaita nantairi noñaantaiyaarori añaantarentsi kantaitaachaneri?” <sup>18</sup>Ari jakanakeri Jesús, ikantziri: “¿Opaitama pikantantanari: ‘Kameethari pinatzi?’ Apanirora ikantakaaro Pava ikameethatzi, tekatsi pashine. <sup>19</sup>Aritakema piyotakotakero Ikantakaantaitziri: Eero povantzi, eero pimayempitzi, eero pikoshitzi, eero pithaiyakotanta, eero pamatavitantzi, piñaapinkathateri ashitamiri.”

<sup>20</sup>Jakanake irirori, ikantziri: “Iyotaantanerí, nothotyaakero maaroni irojatzi netanakaro pairani eeniro neentsitapaa-keeni.” <sup>21</sup>Ipoña Jesús jamenanakeri, jetakotanakari, ikantziri: “Tzimatsi aparoni kovityaapainchari kaari pantzi. Piyaataate pipankoki, pimpimantero maaroni pashitari, pimpashiyetyaari ashinonkaachari. Tema ari piñagairo panintagaiya inkiteki. Pimpokera, poyaatena.” <sup>22</sup>Ikanta ikemavakera, okantzimoneentanakeri. Ovashire ikanta ipiyanaa, tema ashaarantzinkari inatzi.

<sup>23</sup>Ipoña Jesús, jamenanake maaroni inampinaki, ikantziri iriyotaane: “iOsheki opomerentsita iriyaatai ashaarantzinkari ipinkathariventantzi Pava!” <sup>24</sup>Jiyokitziitanake iriyotaane ikemakerira ikantakeri. Ipoña japiitanakero ikantziri: “Notomiite. iOsheki ompomerentsitzimotyaaari iriyaatai tsika ipinkathariventantzi Pava aventuraori irashaakaro! <sup>25</sup>Tema eero okantzi inkye piratsi camello imoroki kithapi, iro ovatsipero opomerentsita inkye ashaarantzinkari tsika ipinkatharitzi Pava.” <sup>26</sup>Eekero jiyokitziitanakitzi iriyotaane, ikantashireyeta-  
nake: “¿Tsikama impaityaaka avisakoshiretaatsine?” <sup>27</sup>Jamenanakeri Jesús, ikantziri: “Eerora imatziro apaniro atziri, iriitakera Pava matakayerine. Tema tekatsi pomerentsitzimotyaaarine irirori.” <sup>28</sup>Ipoña ikantanake Pedro: “Jirikatakana maaroni nokarataiyakeni, nookayetanakero okaratzi

tzimimoyetanari, noyaataiyakemi.”

<sup>29</sup>Jakanake Jesús, ikantanakeri: “Omapero-tatya, tzimatsirika kempisantanairori Kameethari Ñaantsi, kamantakoyetanairori eejatzi, ari okanta jookayetantanakarori inampi, irirentzi, iritsiro, ashitariri, iina, ireentsite, irovane, <sup>30</sup>iriitake ñagairone impairi Pava osheki. Osheki onkarate pankotsi, irirentzi, iritsiro, ashitariri, ireentsite, irovane. Onkantavetakya osheki inkisaneentavaitaiteri, tema eero osamani onkantya iriñeero añaaarentsi kantaitaachaneri. <sup>31</sup>Tema tzimayetatsi etayetarori iroñaaka, iri ñeerone irimpoiyyetai. Tzimaye-tatsi eejatzi impoiyyetatsi iroñaaka, iri ñeerone iretayetayaaro.”

**Japiitairo ikamantakota**

**Jesús irovamagaiteri**

(Mt. 20.17-19; Lc. 18.31-34)

<sup>32</sup>Ikanta itonkaiyini ipampithatziro avotsi jiyaatziro Jerusalén-ki. Iriitake eevatatsi Jesús janiitaiyinira. Ipampoyaaminthataiyakerini iriyotaane, tharovashire ikantaiyani joyaatziri. Ipoña japiitakero Jesús japatotziri 12 iriyotaane, inkamanteri onkarate avishimoterine, ikantakeri: <sup>33</sup>“Aatatziira Jerusalén-ki. Arira iraayeeteri Itomi Atziri irakaanteri ijevare omperatasorentsitaari intsipatakyaari iyotzinkariite, iriyakoventeri irovaiteri, impoña iraayeeetanakeri atziriki kaari asheninkata, <sup>34</sup>irishirontzimentavaitaityaari, impasavaitaiteri, inchoontavaitaiteri, irovaitakeri. Iro avisavetakya mava kitaite, ari irañagai eejatzi.”

**Ikoviri Jacobo itsipatari Juan**

(Mt. 20.20-28)

<sup>35</sup>Ikanta Jacobo itsipatakari Juan, itomipayeeni Zebedeo, jontsitokapaakari

okarikiini Jesús, ikantakeri: “Iyotaantaneri, nokovi pantainaro nonkampitemiri.”

<sup>36</sup>Josampitanakeri irirori: “¿Ipaitema pikoviri nantemiri?” <sup>37</sup>Ikantaiyini: “Tema irootaintsi pimpinkathariventante, pishinetena nosaikanampitemi pakojanoriki nontsipatyaami ampinkathariventante.” <sup>38</sup>Ikantanakeri Jesús: “Tera piyotero opaita pikampitanari. Osheki nonkemaantsityaari naaka. ¿Arima pamavetakero eeroka pinkemaantsitya osheki? ¿Arima pinkempitakyaana nonkame naaka?”

<sup>39</sup>Ikantaiyini irirori: “Aritake nomatakero.” Ikantzi Jesús: “Omapero, irootaintsira pimatero onkarate nonkemaantsityaari,\* <sup>40</sup>irooma pisaikanampitena nakojanoriki pintsipatyaana ampinkathariventante, eero okantzi naaka noshinetaimiro, irashira tsika itzimi ikashiyakaayeeztitakari.”

<sup>41</sup>Ikanta ikemaiyakera pashine iriyotaane, ikisanakeri Jacobo eejatzi Juan. <sup>42</sup>Ipoña japatotanairi eejatzi, ikantziri: “Piyotaiyini eeroka tsika ikanta pinkathariyetatsiri jaka, jomperanatanta. Ari ikempitari eejatzi iriiperoyetatsiri iñaapinkathayeetziri irirori.

<sup>43</sup>Irooma eerokaite, aririka pinkove piriiperote, iri pinkempitakotya ikantara otzikataari. <sup>44</sup>Iroorika pinkove pijevatakaante, iri pinkempitakotya ikantara omperataari. <sup>45</sup>Tera iro impokantyaari Itomi Atziri iromperatantya, aña iro ipokantakari inkempitakotyaari otzikataari irojatziri inkamimentantakyaari, iri pinakoventantatsine, irovatsinaryaakoven-tairi maaroni.”

**Jamenakagaitairi kameetha Bartimeo**

(Mt. 20.29-34; Lc. 18.35-43)

<sup>46</sup>Ikanta jareetaka Jesús nampitsiki Jericó. Ipoña jovaanaa itsipatanaari

\* **10.38:** Iro ikantakotzi Jesús jaka: “¿Arima pimatakero eeroka pirero kepishaari onkarate nireri naaka? ¿Arima pinkempitakyaana iroviinkaaitena naaka?” \* **10.39:** Iro ikantakotzi Jesús: “Omapero, aritake pimatakero pirero nireri naaka, aritake pinkempitakyaana iroviinkaaitena naaka.”

iriyotaane eejatzi ikaratzi apatotzimentakariri. Okanta avotsinampikira, iñaapaakeri atziri paitachari Bartimeo, itomi Timeo, ikovakoyetantzi impashiyeetyaari.<sup>47</sup> Ikanta ikemake irirori, iriitake Jesús poñaachari Nazaret, ikaimakotavakeri, ikantziri: “iJesús, icharinentari David-ni, pineshinonkataina!”<sup>48</sup> Ikisathaveetanakari irimairerantyaari, eekero ikaimanakitzi shintsini: “ilcharinentari David-ni, pineshinonkataina!”<sup>49</sup> Katziyapaaka Jesús, ikantzi: “Pinkaimenari.” Ari ikaimaitakeri ikantaitziri: “Pinkatziye, ikaimatziimi, thaamenta pinkantanakya.”<sup>50</sup> Jookanakero iveviryakoro, katziyanaka, ishiyashitapaakari Jesús.<sup>51</sup> Josampitavakeri, ikantziri: “¿Opaitama pikovakotanari? ¿Tsika nonkantaimika?” Jakanake irirori, ikantzi: “Iyotaantanerí, nokovi namenavaitai kameetha.”<sup>52</sup> Ikantanake Jesús: “Kantatsi piyaatai, ovashinchagaimi paventaanara.” Apathakero jamenainai kameetha, joyaatanakeri Jesús.

#### Areetaa Jesús Jerusalén-ki

(Mt. 21.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

**11** <sup>1</sup>Irootzimatake irareetya Jesús Jerusalén, joveraaka osaiki nampitsi Betfagé ipoña Betania, omontenampitakaro otzishi Olivos. Ari jotyaantakeri apite iriyotaane, <sup>2</sup>ikantakeri: “Piyaate nampitsiki amonetakari. Arira piñaapaake paroni evonkiri burro inthatakotya, tekera ikyaakoitairiita. Pinthataryaakoteri, pamakenari. <sup>3</sup>Aririka ikantaitavakemi: ‘¿Pinkanterika pithataryaakotantariri burro?’ Pinkantanakeri eeroka: ‘Ikovatziri Pinkathari. Ari iroi piyeemiri eejatzi.’” <sup>4</sup>Jatayakeni, iñaapaakeri ithatakotaka evonkiri burro pankotsinampiki. Ithataryaakotapaakeri. <sup>5</sup>Tzimatsiya atziri iñaavakeriri, ikaimakotakeri: “¿Pinkanterika pithataryaakotanta-

riri burro?” <sup>6</sup>Ikantanakeri irirori okaratzi ikantavakeriri Jesús. Ishineetakeneri iraanakeri burro. <sup>7</sup>Jamaitakeneri Jesús. Jovaitakeneri manthakintsi imitzikarako burro, ikyaakotanakari Jesús. <sup>8</sup>Tzimatsi omaronkashitakeriri manthakintsi, pashine chekanaintsi inchashi iromaronkero eejatzi onkantya ovaneenkatantyaari tsika ikenanakera. <sup>9</sup>Atziripayeeni eevataintsiri, ikaratzi oyaatakeriri itaapiiki eejatzi, ikaimaiyini, ikantaiyini: iKaakitataike añaapinkatharevé! Tasonkaventaari inatzi, tema Pinkathari apaitziri otyaantakeriri. <sup>10</sup>Aakameethatairi impoyaatyarine acharine David-ni. iKaakitataike Avinkathariteperotyaari!

<sup>11</sup>Areetapaaka Jesús Jerusalén-ki, kyaapaake tasorentsi pankoki, jamenayetapaakero maaroni. Tema aritakera sheetyaanake, piyanaka Betania-ki itsipatanaari 12 iriyotaane.

#### Jiyakatziro Jesús

pankirentsi kaari kithotatsi

(Mt. 21.18-19)

<sup>12</sup>Okanta okitaitamanai, piyaa Jesús ipoñagaaro Betania, itashaapaake niyanki avotsi. <sup>13</sup>Jamenake jantó iñaake okatziya pankirentsi, ovaneenka okanta oshi. Jiyaatashitanakero, iramene tzimatsirika okitho. Tekatsimaita, iyoshiita oshi, tema tekera onkithopaitetai. <sup>14</sup>Jiyakatanakero pankirentsi, ikantzi: “Ari pashi povaatyeero eero pikithotai.” Ikemaiyakerini maaroni iriyotaane.

#### Jomishitoviri Jesús

pimantayetatsiri tasorentsi pankoki

(Mt. 21.12-17; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

<sup>15</sup>Ikanta jareetayapaani Jerusalén-ki. Kyaapaake Jesús osaikira tasorentsi-

\* 11.13: Kantakotachari jaka “pankirentsi,” irojatzira ipaiyeetzitari “higuera.”

panko, jomishitovapaakeri pimantayeta-siri eejatzi ikaratzi amanantayetatsiri. Jotatsinkayetapaakero jovayeetziri kireeki, ari ikempitaakero eejatzi tsika jovayeetziri shiro. <sup>16</sup>Tera ishinetanai aparoni iravisakayero irovaakaro osaikira tasorentsipanko. <sup>17</sup>Ipoña jiyotaantanake, ikantzi: “Pairani josankinaitakero, kantatsiri: ‘Nopanko onatzi iroka, ari iramanapiintenari poñaayetachari maaroni nampitsi.’ Iro kantamaitacha eerokapayeeni pamatavitantapiintake janta pipimantayetzira, pikempitakaantakero koshintzipanko.” <sup>18</sup>Ikanta ikemaiyakeni iyotzinkariite, itsipatakari ijevare omperatasorentsitaari, jamenaiyakero tsika inkenakairo irovamaakaanteri. Iro kantamaitacha itharovakaayetakari Jesús, tema osheki pampoyaakeriri iniirira kameetha okanta jiyotaantayetziri. <sup>19</sup>Tema aritakera sheetyaake, piyanaa Jesús.

**Sampishitanake pankirentsi jiyakatakari**  
(Mt. 21.19-22)

<sup>20</sup>Ikanta ikenamanai osaiki pankirentsi, iñaatziro sampishitanake, kamanake maaroni oparitha. <sup>21</sup>Ikinkishiryaanaairo Pedro jiyakatakero chapinki Jesús. Ikantziri: “Iyotaanarí, pamenero pankirentsi piyakatanakeri, sampishitanake.” <sup>22</sup>Jakanake Jesús, ikantzi: “Paventaiaari eeroka Pava. <sup>23</sup>Tema aririkami pinkovakoterimi Pava iroshirinkeromi otzishi irookero inkaareki, eerorika pikisoshiryaavaitanake, iri paventaanakyá, aritake irimatakemiro. Omaperora. <sup>24</sup>Iroora nokantantamiro iroka, tema aririka pamaneri Pava pinkampiteri tsika ompaitya, paventaanakyaaaririka, aritake irimatakemiro pikovakotziriri. <sup>25</sup>Aririka pamaneri Pava, pimpeyakotairo kaari onimotemine jantzimotaitzimiri eeroka, onantyaari Ashitairi inkitesatzi imepyakotaimi eeroka pikenakaashitakari.

<sup>26</sup>Eerorika pipeyakotairo jantzimotaitzimiri eeroka kaari onimotemine, arira inkempityaari eejatzi Ashitairi Inkitesatzi, eero ipeyakotzitaami eeroka pantakero kaariperori.”

**Ishintsinka Jesús**  
(Mt. 21.23-27; Lc. 20.1-8)

<sup>27</sup>Ikanta jareetaiyapaani Jerusalén-ki, aniivaitapai Jesús tasorentsipankoki. Ipokashitapaakeri ijevare omperatasorentsitaari, itsipatakari iyotzinkariite, ipokake eejatzi antarikonaite. <sup>28</sup>Josampitapaakeri, ikantziri: “¿Niinkama otyaantakemiri poñaakantero pishintsinka?” <sup>29</sup>Ari jakanake Jesús, ikantanakeri: “Tzimatsi eejatzi naaka nosampitemiri, aririka pakakena ari nonkamantakemiro niinka otyaantakenari. <sup>30</sup>Tema joviinkaantantake Juan-ni, ¿Niinkama otyaantakeriri? ¿Pavama? ¿Atzirima?. Pakaiyenitya.” <sup>31</sup>Ipoña ikantavakaanaka: “Aririka ankantakeri Pava otyaantziri, ari inkantanakai: ‘¿Opaitakaya kaari pikempisantantari?’ <sup>32</sup>Aririka ankante: ‘atziri otyaantakeri,’ ari inkisanakai atziripayeeni. Tema ikantaiyini atzirite, omaperora kamantantaneri inatzi Juan-ni.” <sup>33</sup>Ari jakaiyanakeni, ikantaiyini: “Te niyotero.” Ikantzitanaka eejatzi Jesús: “Ari nokempita naaka, eero nokantzimiro niinka otyaantakenari.”

**Kaariperoshireri antavairentzi**  
(Mt. 21.33-46; Lc. 20.9-19)

**12** <sup>1</sup>Ari jetanaaro Jesús joshiyakaa-ventziro okaratzi jiyotaantayetziri, ikantzi: “Ipankitake aparoni shirampari chochokimashi, jotantakotakero, jovetsikanontakero iroveronta apaata ovaaki, jovetsikake pankoshetantzi inkene iramenakoitero pankirentsima-shi. Ipoña jamenake amenerone ivankire-mashi, jatake irirori intaina. <sup>2</sup>Okanta

irakapaitetake ivankire, jotyaaantavetaa iromperatane iragaatemi okithoki.

<sup>3</sup>Ikanta iñaavakeri antavarentzi, jaavakeri ipasavaitavakeri, joipiyeeeri tekatsi iraanai. <sup>4</sup>Jotyaaantzitaveta eejatzi pashine iromperatane. Itsitokainavaitakeri, ikaviyavaitakeri, joipiyakeri.

<sup>5</sup>Jotyaaantake eejatzi pashine, jovaitakeri. Osheki ikaratzi jotyaaantavetaka, tzimayetatsi ipasavaitakeri, jovaitakeri pashinepayeeni. <sup>6</sup>Aparoni ikantapaaka itomi irirori, jetakokiperotari, jotyaaantakeri, ikantashiretzi: 'Irikarika notomi naaka ari iñaapinkathaitakeri.' <sup>7</sup>Iro kantamaitacha irikapayeeni amenirori pankirentsimashi, ikantavakaa: 'Jirikataa ashitaiyaarone apaata pankirentsimashi. Thame ovamayeri, ayeroota aaka.' <sup>8</sup>Jaavakeri, jovakeri. Jookakeri othapikitapaaka pankirentsimashi. <sup>9</sup>¿Ipaitema iranteri ashitarori pankirentsimashi? ¿Tema ari impokanake irirori, irovakeri aamaventa-vetarori ivankiremashi, iramenanai pashine? <sup>10</sup>¿Tema piñaanatero osankinarentsi? Kantatsiri:

Imanintavetakaro mapi ovelsikirori pankotsi.

Iro kantamaitacha jovatziyeetairo mapi pankotsinampiki, ikempitakagaitaaro iroorikami tzinkamin-tsi.

<sup>11</sup>Iriitakera Avinkatharite Pava ovairori onampinaki.

Irootakera apampoyaaminthatantakairi."

<sup>12</sup>Ari ikovavetaiyanakani irakaantana-kerimi Jesus, jiyotavakero iriitake iñaaventakotziri. Te onkante, tema itharovakaayetatyari atziri piyotzimentakariri. Jovashaantanakeri, jiyaapithatairi.

**Kameethama impinayeeteri pinkathari**  
(Mt. 22.15-22; Lc. 20.20-26)

<sup>13</sup>Ipoña jotyaaantaitake Fariseo itsipata-kari ikaratzi aapatziyayetariri Herodes,

ikovaiyaveta inkompitakaiyaarimi Jesús.

<sup>14</sup>Ikanta jareetaiyakani, ikantapaakeri:

"Iyotaantanerí, okaratzi piñaanetari eeroka iroopero onatzi, kaarira inintakaantashitari atziri. Piyotaantziro eeroka kyaaryooperoini inintakaantziri Pava. ¿Okameethatzima amperi kireeki ikovakotakaantane Pinkathari César?"

<sup>15</sup>Jiyotakotakeri Jesús, ikovatzi iramata-viterimi ikaratzi osampitakeriri, ikantanakeri: "¿Ipaitema piñaantanta-nari? Pamakenari kireeki, namenavake-riita." <sup>16</sup>Jamaitapaakeneri. Ikantzi Jesús: "¿Ipaitema ashitarori iroshiyakaaro jaka? ¿Ipaitema ashitarori ivairo?" Ikantaiyini irirori: "Irashi César." <sup>17</sup>Ikantanake Jesús: "Tema iri César ashitari, pantantyaaniri okaratzi ikovakayimiri pimpinateri. Irooma maaroni okaratzi jashitari Pava, pantantyaaniri ikovakaayetzimiri irirori." Iyokitzii ikantaiyanakani ipampoyaana-keri Jesús.

**Josampitakoventaitziro aririka**  
**irañagai kamayetaintsiri**  
(Mt. 22.23-33; Lc. 20.27-40)

<sup>18</sup>Ipoña ipokaiyakeni Saduceo iriñeeri Jesús. Iriitake Saduceo kantayetatsiri eero jañagai kamayetaintsiri. Josampitapaakeri: <sup>19</sup>"Iyotaantanerí, josankinatake pairani Moisés-ni, kantatsiri:

Aririka inkame aparoni shirampari, irookaventanairo iina. Eerorika jovaiyantakairo, okameethatzii inantaiyaaro irirentzi. Aririka ovaiyantai tsinane, kempivaitanaa iririkami ashityaarine oime kamaintsiri.

<sup>20</sup>Thame ankantavake: Tzimatsi 7 shirampari, irirentzi jinaiyatziini. Etarori itzimi jaavetaka iina, tekeri osamanite, kamake, te irovaiyantakaanakero iina.

<sup>21</sup>Ipoña jaavetaaro pashine irirentzi apitetatsiri itzimi. Ari ikempitakari irirori, kamake, te irovaiyantakairo.

Ipoñaavetapaaka mavatatsiri itzimi, eejatzi ikempitakari irirori. <sup>22</sup>Ari ikantakari maaroni ikarataiyinira 7 irirentzi. Tekatsi aparoni ovaiyantakairone. Okanta osamanitake kamai eejatzi iroori tsinane. <sup>23</sup>Aririkami irañaayetaimi apaata ikamayevetakara, ¿itzimikama oimentaperotari tsinaneka? Tema maaroni ikaratzira 7 jiinantavetakaro.”

<sup>24</sup>Jakanakeri Jesús, ikantziri: “¿Opaitama kaari pikemathatantaro osankinarentsi? ¿Opaitama kaari piyotakotantaaro ishintsinka Pava? <sup>25</sup>Tema aririka irañaayetai apaata kamayetaintsiri, eero itzimapai aavakaayetachaneri. Inkempitapaiyaari maninkariite saikayetatsiri inkiteki.

<sup>26</sup>Irooma okantakota irañaayetai kamayetaintsiri, ¿tema piñaanatero irosankinare Moisés-ni tsika ikanta Pava iñaanatantakariri otaara kitocheemaishi? Ikantakeri:

Moisés, Naaka Pava, iñaapinkathatziri Abraham, Isaac, eejatzi Jacob.

<sup>27</sup>Ari ayotziri, añaayetatsi irirori, tema te imatziri kaminkari iriñaapinkathateri Pava, intaani añaayetatsiri. ¿Ñaakero? Pikenakaashitakaro eeroka.”

**Iñaaventakoitziro ikovakaaperotairi Pava**  
(Mt. 22.34-40)

<sup>28</sup>Ari ipokapaake aparoni iyotzinkari, ikemapaakeri iñaanatavakaa. Iyotapaake kameetha Jesús jiyotaakeri Saduceo, josampitapaakeri irirori: “¿Otzimikama etarori okovaperota Ikantakaantaitane?”

<sup>29</sup>Jakanake Jesús, ikantzi: “Jiroka kovaperotachari, okantzi:

Pinkeme Israel-mirinkaite, irika Avinkatharite Pava, Pinkathari apaniro ikanta irirori.

<sup>30</sup>Petakoperotaiyaari, petakoshiretaiyaari, petakoshintsitaiyaari, pampithashire povairi eejatzi. Iroora kovaperotachari Ikantakaantaitane. <sup>31</sup>Ari okempitaro apitetanaintsiri, okantzi:

Petakotaiyaari pisheninka, pinkempitakaantairi pikaminthairo pivatha eeroka.

Tekatsira pashine Ikantakaantaitane anayirori irokapayeeni.” <sup>32</sup>Ikantanae iyotzinkariite: “Kameethatake, Iyotaaantainerí, omaperotatya pikantakeri: Aparoni inatzi Pava tekatsi pashine. <sup>33</sup>Osheki okameethatake etakoperotaiyaari, etakoshiretaiyaari, etakoshintsitaiyaari, pampithashire ovanairi. Eejatzi ankempitavakaanaiya aaka, etakotavakagaiya. Iroora ikovakaaperotairi Pava, anayiro ipometayeetziniri, maaroni jashitakaayeetariri Pava.” <sup>34</sup>Ikanta Jesús, iñaakeri kameetha okaratzi ikantakeri, ikantanakeri: “Irootaintsimi piñeero piñaapinkathatairi Pava, onantyaari impinkathariventaimi irirori.” Tekatsira kovanaatsine irosampitanairi Jesús.

**¿Ipaita charinentariri Cristo?**

(Mt. 22.41-46; Lc. 20.41-44)

<sup>35</sup>Ipoña jiyotaantake Jesús tasorentsipan-koki, ikantzi: “¿Opaitama pikinkishiretari eeroka, aririka pinkemeri iyotzinkariite, ikantzi irirori: ‘Irika Cristo-tatsine icharinera irinatye David-ni?’ <sup>36</sup>Tema Tasorentsinkantsi iñaavaitakaakeri pairani David-ni, ikantake:

Iñaavaitake Pinkathari, ikantavairi novinkatharite:

Pisaikapai nakojanoriki, ampinkathariventante,

Irojatzi apaata novasankitaantaiyaariri kisaneyetakemiri, ari pimakoryaakiitantaiyaariri.

<sup>37</sup>Aña ikantzitaita David-ni irirori: ‘Novinkatharite inatzi Cristo.’ ¿Tsikama inkene incharinentyaari?” Ikanta maaroni atziri piyotainchari, onimoyetakeri ikemiri ikantayetziri Jesús.

**Iñaaventakoitziri iyotzinkariite**

(Mt. 23.1-36; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

<sup>38</sup>Ipoña ikantake eejatzi Jesús: “Paamaiyaari iyotzinkariite. Osheki

inevetaro irovaneenkatziiya, ishameta-  
kaayetero iithaarethanthanaa. Ikovi  
ñaapinkatha irovethatapiintaityaari  
iriñeeteririka. <sup>39</sup>Aririka iriyaate  
pankotsiki japatotapiintaita, ikovapiin-  
tziro irosatekakya niyankineki. Ari  
ikempitari aririka irovaiyaani isheninka,  
ikovapiintzi irosatekya. <sup>40</sup>Jampoyetaro  
eejatzi kamaimetzinkaro jashiyetaro  
opanko. Iro josamaninkayetantarori  
jamanayetapiintzi eero jiyotantaitari. Iro  
kantamaitacha antarora irovasankitaa-  
yeetairi.”

**Ashinonkainkaro tsinane**  
(Lc. 21.1-4)

<sup>41</sup>Ikanta Jesús isaikimotapaakero  
jovayeetapiintziri kireeki, jamenamintha-  
tziri oteyetziriri iireekite. Ipokaiyakeni  
ashaarantzinkari iroteperoyete irirori  
iireekite. <sup>42</sup>Ipoña opokapaake tsinane  
kamaimetzinkaro, ashinonkainkaro  
onatzi, otetapaake iroori apimentyaki-  
teeni kireeki, tekatsi antetachane  
iramanantaitantyaari. <sup>43</sup>Ikantanakeri  
Jesús iriyotaane: “Anaantake iroka  
tsinane, anaakeri ikaratzi oteyevetai-  
chari. Omaperora. <sup>44</sup>Tema ikaratzi  
oteyevetai-chari osheki, jotetashitakari  
tzimakaantatsiri iireekite. Irooma iroka  
ashinonkainkaro, apintziryaakeri  
otetakeri oireekite amanantantyaarimi  
okovayetziri.”

**Iñaaventakotziro Jesús**  
**omporoke tasorentsipanko**  
(Mt. 24.1-2; Lc. 21.5-6)

**13** <sup>1</sup>Ikanta ishitovanai Jesús tasoren-  
tsipankoki, ikantzi aparoni  
iriyotaane: “Iyotaanarí, pamenerotya  
mapi jovetsikantayeetarori, antaro  
onayetzi, ovaneenkavaitaka pankotsi.”

<sup>2</sup>Ikantzi Jesús: “Maaroni pankotsi okaratzi  
piñiirika, irootaintsira imporokaitero,  
eero iñagaitairo peviryaayetachari mapi.”

**Iriñeeteri aririka onthonkimataiya**  
(Mt. 24.3-28; Lc. 21.7-24; 17.22-24)

<sup>3</sup>Ipoña itonkaanake otzishiki Olivos,  
jimontetapaakaro tasorentsipanko. Ari  
isaikapaake Jesús. Ikanta Pedro, Juan,  
Jacobo ipoña Andrés, josampitakeri  
jantyaatziini, ikantziri: <sup>4</sup>“Pinkamantena:  
¿Tsikapaitema omatya pikantakeri?  
Aririka omonkaratzimatakya, ¿tsika  
onkantyaaka niyotantyaari?” <sup>5</sup>Ari  
jakanake Jesús ikantzi: “Paamaventya  
jamataviitzimikari. <sup>6</sup>Tema osheki  
kovatsine iramatavitemi apaata,  
impairyaapaakena, inkante: ‘Cristo  
nonatzi naaka.’ <sup>7</sup>Ari pinkemakotakero  
ovayiritaantsi, paamaiya omintharovashi-  
retzimikari, tema ontzimatyete omonkara-  
yetya irokapayeeni, tekera omonkara-  
tyaata onthonkantaiyaari maaroni.  
<sup>8</sup>Irantaminthataavakayetya maaroni  
nampitsiki inkarate iromityaantayeteri  
pinkathariyetatsiri. Iriñeetero osheki  
onikayetya, iriñeetero eejatzi osheki  
intashaaneentayeete. Irootakera  
etanakyaarone inkemaantsiyeetyaaro  
irokapayeeni.

<sup>9</sup>Ontzimatyeteera paamaayetya. Tema  
iraakaantaitatyee mi jevaripayeeniki  
impasanavaitaitemi pankotsiki papatota-  
piinta. Impoña irayeeetanakemi isaikaye-  
tzira pinkatharijanorentsiki okantakaantzi-  
rora paventaana, ari piñaaventayetainari  
janta. <sup>10</sup>Iro kovaperotacha iretyaaro  
atziripayeeni inkemakotairo Kameethari  
Ñaantsi maaroni nampitsiki. <sup>11</sup>Aririka  
irayeeetanakemi, eero pikantashiretzi:  
‘¿Opaitama nonkanteriri?’ Tema Tasoren-  
tsinkantsi iyotakaimirone opaita  
pinkanteri, tera eeroka ñaavaitashita-  
chane. <sup>12</sup>Ari iriñeetake aakaanterine  
irirentzi irovamaakaanterine. Piñe aakaan-  
terine itomi. Piñe ovamaakaanterine  
ashitariri ikisaneentanakeri. <sup>13</sup>Oshekira  
piñeero inkisaneentaitemi okantakaan-

tziro pipairyaana pikempisantaanara naaka, iro kantamaitacha aririka pinkantaitanakityeero paventaiyaana, aritake novavisaakotaimi.

<sup>14</sup>Aririka piñaakeri ipaitayeetziro 'Pinkaari Aperotantaneri' isaikapaake tsika te inintakaitziri, inkarate nampitaiyaarone apaata jaka Judea-ki, ontzima-tyeera ishiyayetai tonkaari otzishiki. Tema iro inaaventakeri pairani kamantaneri Daniel-ni." (Maaroni ñaanayetairone iroka, okovaperota inkemathatairo.)

<sup>15</sup>"Pisaikirika jakakiroki pipanko, ari pimpoña pishyanake, eerora pikyaapanaatzi paapanaate tsika ompaitya.

<sup>16</sup>Povanekirika pisaiki, eero paapanaa-tziro piithaare. <sup>17</sup>Inkantamacheetero apaata onkarate thomonteyetatsine, eejatzi onkarate tzimayetatsine eentsite eeniro ithotzi! <sup>18</sup>Pamaneri Pava, onkantya aririka pishiyayetake, eero omonthaantami kyaarontsi. <sup>19</sup>Tema antaro iriñeetero irashinonkaitya apaata. Pairani ovakera jovetsikayeetakero kipatsi, irojatzi iroñaaka, tera iriñeetero kempityaarone iroka ashinonkaantsi. Eero apiita iriñeetairo eejatzi kempityaarone. <sup>20</sup>Eeromi ishintsitake Avinkatharite joimairentziro ashinonkaantsi, tekatsi avisakotaatsinemi. Ikamintha intzimayetai jiyoshiiyetairi irirori, aventaayetaiyarine, irootakera joimairentantakarori ashinonkaantsi. <sup>21</sup>Aririka pinkeme inkantaitemi: 'Jirika Cristo.' Pashine kantemine: 'Jirinta Cristo,' eerora pikempisantziri. <sup>22</sup>Tema impokayeta-paake kempitakotyaarine Cristo, kempitakotyaarine kamantantaneri. Ari intason-kaventantashiyetapaakya, inkovavetya iramatavitemi ikaratzi jiyoshiitairi Pava. <sup>23</sup>Paamaventayetyaara eeroka, aritakera nokamantzitayetakamiro."

### **Impiyantaiyaari Itomi Atziri**

(Mt. 24.29-35, 42-44; Lc. 21.25-36)

<sup>24</sup>"Apaata, aririka onkaratapaake jashinonkaita antaro, ari intsivakake ooryaa, eero joorentaa kashiri, <sup>25</sup>inthopiryaayete impokiro inkiteki, maaroni oorentayetachari inkiteki imporokayete eejatzi. <sup>26</sup>Aripaitera impokai Itomi Atziri inkenantapaiyaaro menkori, iriñeetavairo ishintsinka eejatzi irovaneenkaro.

<sup>27</sup>Impoña irotyaantakeri maninkariite, irapatotairi ikaratzi jiyoshiitaitakeri nampiyetarori maaroni tsikarika jaka kipatsiki, irojatzi tsika ochentetapaa.

<sup>28</sup>Arira okempitaro piñaapiintziro eereshiyetai pankirentsi, piyotzi osarentsipaitetzimatai. \* <sup>29</sup>Iroora piyoteri eerokapayeeni, aririka piñaayetakero nokamantayetakemiri, okarikitzimataana. <sup>30</sup>Eerora ikamayetzita irika asheninkapayeeni, irojatzi iriñaantayeetakyaaarori nokamantayetakemiri. Omapero.

<sup>31</sup>Eerora okantaitaityaani piñeero inkite eejatzi kipatsi, irooma noñaaneyetakari omaperoitaatyeeroni iroori.

<sup>32</sup>Tema apaniro ikantakaaro Ashitairi jiyotziro tsikapaite omonkarayetya. Tera jiyotziro Itomi, iri ovatsipero maninkariite saikatsiri inkiteki. <sup>33</sup>Paamaiya, aamaventa pinkantya, pamane. Tera piyote tsikapaite omonkaratantyaari.

<sup>34</sup>Okempitayaaaro aririka iriyaate shirampari intaina. Irookanakero ipanko, inkantayetanakeri maaroni iromperatane opaitarika iranteneriri. Eejatzi inkempi-takeri kempoyaaventarori pankotsi, inkantanakeri: 'Paamaventaiaana.'

<sup>35</sup>Paamaiya eeroka, tema te piyote tsikapaite impiye ashitarori ipanko, tsireniiteeni, niyankiitepaite, iriñaapaite-takerika tyoopi, onkitaamanairika,

---

\* **13.28:** Kantakotachari jaka "pankirentsi," irojatziro ikantayeetziro "higuera," iro shookatsiri pashineki nampitsi.

<sup>36</sup>onkantyaama aririka iromapokairo impiye, eero iñaapaimi pimaye. <sup>37</sup>Okaratzí nokantayetzimiri eeroka, irootakera nokantayetzitariri eejatzí maaroni: Paamaiya.”

**Ikamantavakaita iraakaanteri Jesús**  
(Mt. 26.1-5; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

**14** <sup>1</sup>Ari kapatapaaka apite kitaite joimoshirenkapiintaitziro Anankoryaantsi, jovantapiintaitarori eejatzí tantaponka. Ari ikamantavakaari ijevare omperatasorentsitaari itsipatakari iyotzinkariite, ikantavakaiyani: “Thame amataviteri Jesús ayeri, ovakaanteri. <sup>2</sup>Iro kantacha eerora amaimanetziri kitaite joimoshirenkaita, ikisakoventarikari atziriite.”

**Isaitantaitari Jesús kasankaari**  
(Mt. 26.6-13; Jn. 12.1-8)

<sup>3</sup>Ikanta ikenanai Jesús Betania-ki, ipankoki Simón pathaavaivetachari. Ari isaikake jovaiyani. Areetapaaka tsinane amakotake kasankaari. Iyoshiita ovaa inchateya paitachari “nardo,” osheki ovinaro, kameetha okantaka onaki jovetsikaitziro mapi opaita “alabastro.” Osataakotakero opatziki, osaitantakari ipatziitoki Jesús. <sup>4</sup>Kisanaka ikaratzi ñaakerori, ikantavakaanaka: “¿Opaitama aparatantarori kasankaari? <sup>5</sup>Aririkami ompimantya, iragaitemi osheki kireeki inkaratemi 300 denario ampashityaari-rimi ashinonkainkari.” Ikisanakero tsinaneka. <sup>6</sup>Ari ikantzí Jesús: “Piñaashityaaro, ¿Opaitama pikisantarori? Kameetha okanta noñaakero naaka antakeri. <sup>7</sup>Ari inkantaitatyeeni ashinonkainkari piñeeri pintsipatyaari, pinkove-rika petakotyaaari, ari pimpashitakyaari. Irooma naaka, eerora okantaitatyaani piñeena pintsipatyaana. <sup>8</sup>Iroka tsinane antatziro aavyiiri iroori, eevatake osaitantanaro kasankaari omotaitatyaaro

aririka inkitaitakena. <sup>9</sup>Aririka inkamantantayeetairo Kameethari Ñaantsi, inkinkithatakoitairo tsinaneka, ari onkantya iroshirentaitaayarori antakeri iroori. Omaperora.”

**Ikinkishirya Judas iraakaanteri Jesús**  
(Mt. 26.14-16; Lc. 22.3-6)

<sup>10</sup>Ikanta Judas Iscariote, jiyaatashita-keri ijevare omperatasorentsitaari impimanteri Jesús. Iriivetaka karavetariri 12 iriyotaane. <sup>11</sup>Antarora ikimoshiretai-yanakeni jevari, ishinetaakeri imperi kireeki. Jamemenatanakero Judas tsikapaita iraakaanteri Jesús.

**Overaantarori jovakaanaari iriyotaane**  
(Mt. 26.17-29; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

<sup>12</sup>Areetapaaka etarori kitaite jovantapiintaitarori tantaponka, jovamaapiintaitzi eejatzí jovaitari kitaiteriki Anankoryaantsi. Josampitakeri iriyotaane Jesús, ikantzí: “Iyotaanari, ¿Tsikama onkotsitakaanteka aaka?” <sup>13</sup>Ari ikantanakeri apite iriyotaane: “Piyaate nampitsiki. Ari pomonthaiyaari shirampari jaakotziro ijiñaate kovityaaniki. Poyaatzishitanakeri, <sup>14</sup>tsikarika inkyaapai, pinkanteri ashitarori ipanko: ‘Ikovi iriyote iyotaanari tsika janta irovakaiyaari iriyotaane.’ <sup>15</sup>Ari iroñaakanakemiro jenoki ipanko, antaro okantaka jovetsikaitakero maaroni inkene irovaitya. Ari ponkotsitakaanteri oyaari.” <sup>16</sup>Jatake iriyotaane areetaka nampitsiki. Jiñaakero okaratzi ikantakeriri, ari jonkotsitakaantakeri iroyaari.

<sup>17</sup>Okanta osheetyaanake areetapaaka Jesús, itsipatapaakari eejatzí 12 iriyotaane. <sup>18</sup>Ikanta jovaiyanira, ikantzí Jesús: “Pikaratakera payootana, tzi matsira aparoni pithokashityaanane. Omaperora.” <sup>19</sup>Ovashire ikantaiyanakani. Josampitayetanakeri, ikantzí: “¿Naakama pithokashi-

tyaamine?” Pashine osampitzi: “¿Naakama?” <sup>20</sup>Ikantzi Jesús: “Iriitake aparoni pikaratakera payootakena. <sup>21</sup>Kyaaryooro impeyakotya Itomi Atziri, tema irootake josankinatakoyetakeriri pairani. Ikantaitake: ‘ilkantamacheetziri aakaanterine! Eero itzimaajaitzimi irirori.’”

<sup>22</sup>Eenirora jovaiyani, jaakero Jesús tanta. Ipaasoonkeventakero, ipetoryaa-kero, ipayetakeri iriyotaane, ikantziri: “Poyaaro, novatha onatzi.” <sup>23</sup>Ipoña jaakotakero imiretairi, ipaasoonkeventakero, ipakotakeri iriyotaane, jirayetake maaroni. <sup>24</sup>Ikantziri: “Niraanera onatzi, iro shitovatsine iravisakoshiretantaiyaari osheki. Irootake oñaakantaperoterone antzimotavakaiyaari. <sup>25</sup>Eerora niraaro, irojatzí apaata tsika impinkathariventan-tai Pava, ari napiitairori. Omaperora.”

**Iñaaventziro Jesús irookaventante Pedro**  
(Mt. 26.30-35; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

<sup>26</sup>Ikanta jamampaakotanakari Pava, jataiyanaani tonkaariki otzishi Olivos. <sup>27</sup>Ikantzi Jesús: “Irootaintsira pookaven-taiyenane tsireni. Tema josankinaitake pairani kantatsiri:

Noveri aamaakoventariri oisha, ari inthonkya iroivaraayetanakya ipira.

<sup>28</sup>Iro kantacha, aririka nañagai, Galilea-kira noyaapaimi.” <sup>29</sup>Ipoña ikantzi Pedro: “Aritaima irookaventakemi pashinepayeeni, eero nomatziro naaka.”

<sup>30</sup>Ikantzi Jesús: “Iroñaaka tsirenika, tekeraata irapiitero iriñe tyoopi, mavasatzi pinkantake: ‘Te noñiiri Jesús.’ Omaperora.” <sup>31</sup>Eekero ishintsitatzí Pedro, ikantzi: “Eero nookaventzimiitsi, kempitaka ari ankarate ankame.” Ari ikantaiyakeni eejatzí maaroni.

**Jamani Jesús Getsemaní-ki**  
(Mt. 26.36-46; Lc. 22.39-46)

<sup>32</sup>Ikanta jareetaiyakani Getsemaní-ki, ikantapaakeri iriyotaane: “Ari pisaika-

vake jaka, noñañaatavake.” <sup>33</sup>Iri itsipatanaka Pedro, Jacobo ipoña Juan. Antaro jiraashiretakotapaaka. <sup>34</sup>Ikantziri: “Ovamaimatatyaaanara novashirenka. Ari pisaikaiyavakeni eeroka, pinkayempite.” <sup>35</sup>Jovaaneentanaka kapicheeni irirori.

Otyeerovapaaka kipatsiki, jamanapaake, onkantya eero ikemaantsitantaromi avishimoterine. <sup>36</sup>Ikantziri: “Ashitanarí, tekatsi pomerentsitzimotemine eeroka. Nokovaveta pintsiparyaakoventenami onkarate nonkemaantsityaari. Iro kantacha eero pimatano okaratzi nokovavetakari naaka, iro pimate opaita pikovakaakenari eeroka.” <sup>37</sup>Ipoña ipiyapaaka, iñaapaatziri imagaiyini. Ikantapaakeri Pedro: “Simón, ¿Opaita pimaantari? ¿Tema pinkisashityaaro pivochoki?.” <sup>38</sup>Pinkayempite, pamane, otzimikari pikenakaashitane. Tema te pinkisashivainetya, osheki inaveta kameethatsiri pikovavetari panterimi.”

<sup>39</sup>Eejatzí ipiyanaa, amanapai. Irojatzí japiitapai ikantayetakari inkaaranki.

<sup>40</sup>Ikanta ipiyapaa, eejatzí iñaapairi jimagaiyini, tema antaro okantaka ivochoki. Ikaanivaitzi iriyotaane, te iriyote tsika inkante. <sup>41</sup>Iro mavatanain-tsiri ipiyapaaka, ikantapaakeri:

“¿Irojatzima pimagaiyini? Monkaratapaa-kara irakaantaitantyaariri Itomi Atziri, iragaiteri janta kaariperoshireki atziri.

<sup>42</sup>Pintzinaye, thame aatai. Okarikitzima-tapaakera pithokashityaanane.”

**Jagaitakeri Jesús**

(Mt. 26.47-56; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

<sup>43</sup>Iñaavaiminthaizti Jesús, areetapaaka Judas ikaravetapiintari. Osheki itsipata-paakari, jamayetake irovathaamento, ipasamento. Irotyaantane inatzi pinkathariite apatoventariri Jesús: Ijevare omperatasorentsitaari, iyotzinkariite, ipoña antarikonaite. <sup>44</sup>Tema Judas, pithokashitachari, ikantzitakari inkaaranki

iramanevo: “Tsika intzime nonintaaporo-tapaake, iriitake, poosoteri, paanakeri.”

<sup>45</sup>Ikanta jareetapaaka, jontsitokapaakari okarikiini Jesús, ikantapaakeri: “Iyotaanari.” Inintaaporotapaakeri jovethatapaakari. <sup>46</sup>Joirikaitapaakeri Jesús, joosoitapaakeri. <sup>47</sup>Ikanta aparoni tsipatakariri okarikiini Jesús, inoshikanakero iyotsirote, itotzitakeri iyempita irotzikatane ijevare omperatasorentsitaari. <sup>48</sup>Ipoña ikantzi Jesús: “¿Naakama koshintzi, pamashitantanari povathaa-mento, pipasamento? <sup>49</sup>Tema nokantaita-tya piñaapiintana niyotaantzi tasorentsipankoki ¿Kaarima paantana janta? Ari onkantya, iro omonkaratantyaari josanki-natakoitakenari pairani.” <sup>50</sup>Shiyeeyana-kani iriyotaane, jookaventaitanakeri apaniro.

#### Evankari shiyanainchari

<sup>51</sup>Tzimatsiya evankari oyaatakoventanakeri Jesús. Ikithaavetaka. Iro kantamaitacha joirikaavetakarira irirori, <sup>52</sup>jookanakero iithaare ithañaanakara, ishiyamerekitashitanaka.

#### Japatoventaitari Jesús

(Mt. 26.57-68; Lc. 22.54-55, 63-71;  
Jn. 18.12-14, 19-24)

<sup>53</sup>Ipoña jagaitanakeri Jesús ijevajanoreki omperatasorentsitaari. Ari japatotaiyakani maaroni ijevare omperatasorentsitaari, itsipatakariri antarikonaite, ipoñaapaaka iyotzinkariite. <sup>54</sup>Ikanta Pedro noshikaka irirori ipoki ineetsiini, joyaatakoventakeri Jesús, irojatzi jareetantapaaka osaikira ipanko ijevajanore omperatasorentsitaari. Ari ikatziyapaakari itsipatapaakari iromperatanepayeeni, jakitsitaiyani paampariki. <sup>55</sup>Ikanta ijevarepayeeni omperatasorentsitaari itsipatakariri ikaratzi apatotainchari, jamenavetaka impaitya thaiyakotyaarine Jesús onantyaari irovakaanteri.

<sup>56</sup>Tzimavetaka osheki thaiyakovetapaakariri, te omonkaratavakaamaita okaratzi ikantayevetakari pashinepayeeni.

<sup>57</sup>Opoña ikatziyanaka aparopayeeni, ithaiyakotanakeri Jesús, ikantzi: <sup>58</sup>“Noke-miri naaka chapinki irika, ikantzi: ‘Ari nomporokakero tasorentsipanko, irovetsikane atziri, iro avisavetakya mava kitaite nonthonkya novetsikaineri naaka pashine, kaari ipomerentsita atziri irovetsikairo.’” <sup>59</sup>Tera, onashiyetaka okaratzi ikantayetakeri pashine. <sup>60</sup>Ipoña ikatziyanaka ijevajanorite omperatasorentsitaari, josampitanakeri Jesús, ikantzi: “¿Opaitama kaari pakanta? ¿Tema pinkeme okaratzi ikantakoitzi-miri?” <sup>61</sup>Irojatzi jimairetake, te irake. Japiitziiri josampitziiri: “¿Eerokama Cristo, Itomi Tasorentsitakaaneri?” <sup>62</sup>Jakanake Jesús, ikantzi: “Naakatake. Irootaintsi piñeeri Itomi Atziri intsipataiyaa-ri irakojanoriki Pava impinkatharite. Impoña piñeeri eejatzi impiye inkenapai menkoriki.” <sup>63</sup>Ikanta ikemakera jevajanori, jaanakero iithaare isaperyaa-kero ikisanakara, ikantzi: “¿Tzimatsima pashine ankoveri inkamantakoiteri? <sup>64</sup>Pikemaiyakeri maaroni ithainkakeri Pava. ¿Tsikama pikantaiyinika eeroka?” Ikantzi maaroni: “iTzimataike ikenakaa-shitane! iOntzimatyee inkame!” <sup>65</sup>Tzimatsi aparopayeeni choontavorotanakeriri. Tzimatsi pashine otzimikaporotakeriri, ipoña ikaposavaitziri, ikantzimaitari: “¿Intsityaa piyote kamantantanerí?” Imatzitakaro eejatzi iromperatane jevajanori, ipasavorovaitakeri.

#### Ikantzi Pedro: Te noñiiri naaka Jesús

(Mt. 26.69-75; Lc. 22.55-62;  
Jn. 18.15-18, 25-27)

<sup>66</sup>Isaikakera Pedro irirori jakakiroki, shitovapaake tsinane irotzikatane ijevajanore omperatasorentsitaari. <sup>67</sup>Oñaapaakeri Pedro jakitsita paampariki,

okantziri: “¿Tema eeroka itsipataranki Jesús irika Nazaret-satzi?” <sup>68</sup>Jotekanakero Pedro, ikantanake: “Tetya, te niyote ipaita pikantanari.” Shitovanake kapicheeni. Irojatzí iñaantanakari tyoopi. <sup>69</sup>Okanta osamaniityaake, oñagairi eejatzí, okaman-takeri ikaratzi akitsitachari, okantziri: “Irijatzitara irika.” <sup>70</sup>Japiitanakero Pedro jotekiro. Tekera osamanite, japiitanakero ikaratzi saikaintsiri josampitziri, ikantziri: “Eerokatake itsipata Jesús, tema Galilea-satzi pinatzi, iriivaitake ikantziri iñaavaitzi.” <sup>71</sup>Ikantzi: “Te niyoteri pikantanari. Jiyotzi Pava omapero nokantzi, nothaiyarika, irovasankitai-naata.” <sup>72</sup>Ari japiitanakero iñaanake tyoopi, kantanaka apite japiitakero. Ikinkishiryaanakero Pedro ikantakeriri Jesús: “Tekera apitetanake iriñe tyoopi, mavasatzi poteke, pinkante: ‘Te noñeeri Jesús.’” Iraanaka ikinkishiryaanakerora.

#### Jagaitanakeri Jesús Pilato-ki

(Mt. 27.1-2, 11-14; Lc. 23.1-5; Jn. 18.28-38)

**15** <sup>1</sup>Okanta okitaimanai, japatotaiya-manaa maaroni ñaapinkatharen-tsi: ijevare omperatasorentsitaari itsipata-kari antarikonaita, ipoña iyotzinkariite, osheki iñaaventakeri Jesús. Ipoña joosoitanakeri, jagaitanakeri isaikira Pilato. <sup>2</sup>Josampitavakeri Pilato, ikantziri: “¿Eeroka ivinkatharite judío-payeeni?” Jakanake Jesús, ikantzi: “Irootake pikantakeri.” <sup>3</sup>Ikanta ijevare omperataso-rentsitaari, ikisaneentanakeri, ithaiyako-vaitanakari. <sup>4</sup>Japiitanakeri Pilato josampi-tziri: “¿Tekatsima pinkanteri eeroka? ¿Tema pinkeme okaratzi ikantakoyeetzi-miri?” <sup>5</sup>Te irake Jesús. Ipampoyaamintha-tanakeri Pilato irika Jesús.

#### Jiyakoveitatziri Jesús

(Mt. 27.15-31; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16)

<sup>6</sup>Tzimatsi jantapiintziri Pilato: Maaroni osarentsi aririka iroimoshirenkaiyaani

judío-payeeni, jomishitovakaantzi aparoni isheninka jaakaantaitziri, tsikarika intzimerika inkovakeri. <sup>7</sup>Tzima-tsi aparoni paitachari Barrabás, itzimi jashitakoitziri itsipayetakari ikaraiyini jovantake, jovayiritari ivinkatharite. <sup>8</sup>Ikanta ipokaiyapaakeni atziri, ikovako-tapaakeri Pilato irantero jametapiintari. <sup>9</sup>Jakanake Pilato, ikantzi: “¿Iriima pikovi nomishitovakaanteri ipaitaitziri ‘Ivinkatharite judío-payeeni?’” <sup>10</sup>Jiyotzi Pilato, ikisatya ijevare omperatasorentsi-taari jaakaantantakariri Jesús. <sup>11</sup>Iro kantamaitacha ijevarera omperatasoren-tsitaari, jotsimaakeri atziriite inkante: “Iro kameethatatsi iromishitovaiteri Barrabás.” <sup>12</sup>Japiitanakeri Pilato josampi-tziri: “Irika ipaitaitziri ‘Ivinkatharite judío,’ ¿Tsikama nonkanterika?” <sup>13</sup>Ikantzi ikaimaiyini atziri: “iPimpaika-kotakaanterivé!” <sup>14</sup>Ikantzi Pilato: “¿Tzimatsima kaariperori jantakeri?” Eekero ishintsitatziri ikaimaiyini ikantzi: “iPimpaikakotakaanterivé!” <sup>15</sup>Ikovanake Pilato iranteneri ikovakeri atziripayeeni, jomishitovakaantakeri Barrabás. Iri ipasatakaantanake Jesús, jagaitanakeri impaikakoiteri. <sup>16</sup>Ikanta ovayiriite ikyaakaanakeri Jesús ipankokira Pilato, ipaitaitziri “Pretorio.” Ari japatotakaantaitakeriri maaroni ovayiri. <sup>17</sup>Ikithaatapaakeri kithaarentsi jonkeromaiperotatsiri kempitarori ikithaayetapiintari pinkathar-iyetatsiri. Ipoña jamathaitakaitakari kitocheetapo. <sup>18</sup>Iroora jantantarori iroka, tema ithainkimavaitatziri. Ikaimakotzi-maitari, ikantzi: “iJirikataa ivinkatharite judío-payeeni!” <sup>19</sup>Ipoña jomposainavai-tantakariri savoro. Ichoontaporovaitakeri. Jotyeerovashitzimaitari iriñaapinkathate-rimi ikantzi. <sup>20</sup>Ari jeshitakero ishiron-tzi-mentavaitakari. Isapokaineri ikithaatake-riri inkaaranki, ikithaatairi iithaare. Jaanakeri impaikakoiteri.

**Ipaikakoitziri Cristo irojatzi ikamantakari**  
(Mt. 27.32-56; Lc. 23.26-49; Jn. 19.17-30)

<sup>21</sup>Ikanta Simón, poñaachari Cirene, iriri Alejandro ipoña Rufo, jomonthaitakari jareeta irirori nampitsiki, ishintsiventaitakeri iranatanakero impaikakotantaityaariri Jesús. <sup>22</sup>Jagaitanakeri tonkaariki opaita “Gólgota” (akantziri aaka: “Atziriontoni.”) <sup>23</sup>Ipakoitapaakeri imire ikonovaitakero kepishaari, te irirero. \* <sup>24</sup>Ipoña ipaikakotaitakeri. Ikanta ovayiriite itsiparyaavakaakaro ikithaayetari Jesús, ikempitakaantakero iñaaretaita iro iriyotantyaari intzime ayerone. <sup>25</sup>Aritake jenokiityaapaake ooryaatsiri, ipaikakotaitakerira Jesús. \* <sup>26</sup>Josankinaitake kantakaantakerori ipaikakoitantakariri, okantzi: IVINKATHARITE JUDÍO-PAYEENI. <sup>27</sup>Ari itsipataitakeri ipaikakoitziri apite koshintzi, ikatziyakotaka aparoni irakojanoriki, pashine irampateki. <sup>28</sup>Ari omonkaratakari osankinatainchari pairani, okantzi:

Itsipataitakeri kaariperoshiretatsiri. <sup>29</sup>Ithainkimavaiyetakeri ikaratzi avisayetatsiri janta, jotekainata, ikantziri: “Aña eeroka porokirori tasorentsipanko, iro avisake mava kitaite povetsikairo eejatzi. \* <sup>30</sup>¿Ipaitama kaari payiitanta ipaikakotaitakemi povavisaakotaiya?” <sup>31</sup>Irojatzi ikantakeri eejatzi ijevare omperatasorentsitaari itsipatakari iyotzinkariite, jovashiyaventari, ikantavakaiyani: “Jovavisaakotziri pashine, ¿Kaarima imatantaro irovavisaakotya irirori?.” <sup>32</sup>Iintsityaa irayiite Cristo-vetachari ipaitaitziri ‘Ivinkatharite Israel-mirinkaite,’ omatantyaari

ankempisanter!” Jimatzitakaro eejatzi itsipatakari ipaikakota, ithainkimavaitakeri.

<sup>33</sup>Ikanta itampatzikatapaake ooryaatsiri, omapokashitapaaka otsirenitanake, irojatzi sheeteeni ithaperotanakara ooryaa. \* <sup>34</sup>Ari ikaimanake Jesús shintsiini, ikantanake: “¡Eloi! ¡Eloi! ¿Lama sabactani?” (Iro ikantaitziri añaaneki aaka: “Pava, Pava, ¿ipaitama pookaventantakanari?”) <sup>35</sup>Ikanta irikapayeeni saikaventakeriri Jesús, ikemavetavakari ikaimanake. Ikantanake: “Pinkemeri, ikaimatziiri Elías.” <sup>36</sup>Ishiyapainta aparoni, jomitsiyaatapaintzi manthakintsi kepishaariki, jankoviitakeneri savoropankeki, jovaankakotakeneri iratsimiyaatero, ikantzi: “Añaavakeriita ari impokake Elías irovayiitairi.” <sup>37</sup>Ipoña japiitanakero ikaimanai shintsiini, tera iraneenkatanai. <sup>38</sup>Okanta janta tasorentsipankoki, saperyaanake niyanki tontamaitatsiri ithatashiitziro, opoñaanaka jenoki irojatzi osaaviki, apikota okantanaka. <sup>39</sup>Ikanta ijevare ovayiriite katziyaventakariri eejatzi Jesús, iñaakerira ikaimanake shintsiini ikamantanakari, ikantanake irirori: “Omaperovetatyaa Itomintari Pava irika.”

<sup>40</sup>Tzimatsi eejatzi tsinane amenaiyeentzini jantyaatziini. Jiroka okaraiyini: María Magdalena, Salomé, María iriniro iyaapitsi Jacobo ipoña José. <sup>41</sup>Irokapayeeni tsinane irootake tsipatakariiri pairani Jesús Galilea-ki, osheki ampitakoyetakeriri. Otsipatakaro eejatzi pashine tsinanepayeeni oyaatapaakeriri Jesús ipokakera Jerusalén-ki.

---

\* **15.23:** Iroka kepishaari opaita “mirra.” Iro joitaitziriri atziri, ijempavathatantyaari, eero ikemaantsivaitanta aririka irovasankitagaiteri. \* **15.25:** Iro ikantayeeztziri pairani: joveraaka ooryaa 3. \* **15.29:** Iro jametaiyarini judío-payeeni jotekainata, aririka ithainkashiryaante. Iro kempitarori ametaiyarini aakapayeeni, aririka ookote atziri anthainkashireteri, ankante: “¡Piñaakero! ¡Pikemakero!” \* **15.33:** Iro ikantayeeztziri pairani: joveraanaka ooryaa 6, ari omapokapaakari otsirenitanake irojatzi joveraanaka ooryaa 9.

**Ikitaitakeri Jesús***(Mt. 27.57-61; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)*

<sup>42</sup>Aritake sheetyaanake. Irootake kitaite jamenarontapiintaita iroyaari osaitekira, kitaite imakoryaantaitari. <sup>43</sup>Ikanta José poñaachari nampitsiki Arimatea, ikaratapiintziri japatota jevariite, irijatzi oyaaventariri Pava impinkathariventantai. Te intharove jiyaatashitanakeri Pilato, ikantapaakeri: “Pishinetenari nonkitatairi Jesús.” <sup>44</sup>Tema jomapokapaakeri Pilato, te iriyovetya kamakera Jesús. Ikaimakaan-takeri ijevere ovayiriite, josampitakeri omaperorika ikamake Jesús. <sup>45</sup>Ikaman-taitakerira Pilato, ishinetaineri José iraanairi. <sup>46</sup>Jamanantashitakeri kithaarentsi jentamaitatsiri. Ikentako-ryaakotairi, japonatakeri. Jovakotakeri jimorontashiitziri kaminkaripayeeni shirantaaki, joipinakaantake mapi, joshepitakotantakari. <sup>47</sup>Okanta María Magdalena otsipatakaro María irinirora José, amenaiyakeni iroori tsika jovaitakeri.

**Jañaantaari Jesús***(Mt. 28.1-10; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)*

**16** <sup>1</sup>Avisanake kitaite jimakoryaan-taitari. María Magdalena, otsipatakaro pashine María irinirora Jacobo, opoña Salomé, amanantaikyakeni kasankaari, iyaate otzirintaitaayarimi Jesús-ni. <sup>2</sup>Okanta okitaitamanai domingo, ananenkamanaka iyaate omoroki jovaveetakarira Jesús. Aritake shitovimatapaake ooryaatsiri areetzima-tapaakara janta. <sup>3</sup>Okantavakaiyani: “¿Impaityaaka otamikerone mapi jashitakotantaitakariri?” <sup>4</sup>Iro amenave-tapaaka, oñaatzii otamikaka mapi, tema antaro mapi oni. <sup>5</sup>Kyaapaake omoroki jovaveetakarira. Oñaashitapaaka aparoni evankari isaikake akojanoriki,

okitamaanikitake iithaare. Otharovaiya-nakeni. <sup>6</sup>Ipoña ikantanakero irirori: “Eero pitharovi. Iriima pipokashiveta Jesús Nazaret-satzi, ipaikakotaitakeri chapinki. Añagaira, te isaike jaka. Pamenero jovaveetakariri. <sup>7</sup>Pimpiyanake, pinkamantayetairi iriyotaane, pinkan-tairi eejatzi Pedro arira iriyaatai Jesús Galilea-ki, ari piñaayetairiri. Aritake ikamantzitakami.” <sup>8</sup>Oshiyapithatanakaro omorona, ompevaitanaka. Tekatsi pashine atziri onkamantanake, tema otharovanakitzi.

**Joñaakaaro María Magdalena***(Jn. 20.11-18)*

<sup>9</sup>Aritake añagai Jesús kapichekitaite domingo, iro jetanaa joñaakaaro María Magdalena jovashinchagairi pairani jaakavetaro karatatsiri 7 peyari. <sup>10</sup>Irojatzi iyaatashitanakaririri iroori ikaratzi itsipatakari pairani Jesús, oñaapaatziri jiraavaitaiyani, okamantapaakeri oñagairi. <sup>11</sup>Ikanta ikemavetaiyavakaro oñagairi Jesús jañagai, te inkempisantai-yeroni.

**Joñaakaari Jesús apite iriyotaane***(Lc. 24.13-35)*

<sup>12</sup>Ikanta Jesús, joñaakaari apite iriyotaane jiyaataiyini avotsiki, ipashine-vorotapai kapicheeni. <sup>13</sup>Ari ipiyeeyana-kani irirori, ikamantavetapaakari ikarataiyini. Ari ikempitaitakeriri eejatzi, te inkempisantaiteiri.

**Jotyaantziri Jesús iriyotaane***(Mt. 28.16-20; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)*

<sup>14</sup>Ikanta jovavaiminthaitaiyani 11 iriyotaane, ari joñaakakariri Jesús, ikaminaathatapaakeri, iñaakerira kisoshire ikantayetaka, te inkempisanteri ikaratzi ñaayetairiri jañagai. <sup>15</sup>Ikanta-pairi: “Piyaate pothotyero maaroni kipatsi. Piñaavetaineri atziripayeeni

Kameethari Ñaantsi. <sup>16</sup>Tsikarika intzime kempisantavakerone, oviinkaatanachane, iriitakera avisakoshiretaatsine. Iriima kaari kempisantavakerone, irovasankitaitaateeri. <sup>17</sup>Jiroka inkantayetanakya inkarate kempisantanaatsine: irovashinchaayetairi jaakayetziri peyari impairyeena naaka. Iriñaavaitayetairo kantashivaiyetachari ñaantsi. <sup>18</sup>Aririka iroirikavetyaari maranke, aririka iriravetyaaro piyantatsiri, tekatsi onkanteri, eero ikami. Ari onkantake irovashinchaayetairi mantsiyaripayeeni eejatzi.”

**Jovajenokaa Jesús inkiteki**

*(Lc. 24.50-53)*

<sup>19</sup>Ithonkanakero Avinkatharite ikamantayetakeri, irojatzi jovajenokantaari inkiteki, itsipatapaari Pava ipinkathariventantapai. Isaikimotapairi irakojanoriki. <sup>20</sup>Ikanta jiyaataiyanakeni iriyotaane, ikamantantake maaroni nampitsiiteki. Avinkatharite matakaayetakeriri, jantakaayetakeri kaari iñaapiintayeetzi, ari onkantya iriyotantaityaari omaperotatya ikamantantayeetziri. Ari onkantyaari.